

Ziņu izdevums skolotāju atbalstam
pilnveidotā mācību satura un pieejas īstenošanai

Septembris/Oktobris 2019
Nr. 8



Caurviju prasmes mācību saturā

“Caurviju prasmes neaizstāj zināšanas un nekļūst par alternatīvu izglītības mērķi.” – Zane Oliņa – 4.lpp.

Kā attīstīt pašvadītu mācīšanos?

Seši svarīgi nosacījumi, lai pašvadītās mācīšanās prasmes attīstītu skolēnos jebkurā klasē. – 14.lpp.

Nesteidzas pieaugušie, nesteidzina bērnus

Ventspils PII “Varavīksne” pieredzes stāsts par pašapkalpošanās prasmju attīstīšanu bērnos, sākot ar pašiem mazākajiem. – 30.lpp.

Saturs

Es pats!	3
Caurvijas – efektīvi rīki mācībās un dzīvē Zane Oliņa	4
Katra caurvija vienā teikumā	8
Pašvadīta mācīšanās – kas tas ir? Edmunds Vanags	9
Ka attīstīt pašvadītu mācīšanos? Edmunds Vanags, Ilze Mazpane	14
Būt klasē un būt pašam Intervija ar Solvītu Lazdiņu	16
Pašvadīta mācīšanās aprobācijas skolās Rasa Dirvēna	21
Piecu soļu patstāvīgās mācīšanās attīstīšanas metode Elejas vidusskolas piemērs	24
Ēka jābūvē no pamatiem Arita Lauka	28
Nesteidzas pieaugušie, nesteidzina bērnus Ventspils PII "Varavīksne"	30
Ko bērni domā par mācīšanos? Stāsta Ropažu novada vidusskolas skolēni	36
Aktualitātes	39

Redaktore: Inese Leitāne

Redkolēģija: Zane Oliņa, Alnis Auziņš, Katrīna Duka-Gulbe, Mihails Basmanovs

Korektūra: Alnis Auziņš

Maketētāja: Gita Dimdiņa

Vāka foto: Lauma Kalniņa, *Skola2030*

Saziņai: info@skola2030.lv, tālr. 66051908

www.skola2030.lv

© Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr.8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā.

Domāt.Darīt.Zināt. materiālus drīkst izmantot informatīviem, izglītības un pētniecības mērķiem, obligāti norādot avotu. Ja vēlaties izmantot materiālus citiem nolūkiem, rakstiet uz e-pasta adresi info@skola2030.lv .

DOMĀT. DARĪT. ZINĀT.

Es pats!

Cienījamo lasītāj!

“Es pati!” saka mana meita, kad jautāju, vai palīdzēt sakārtot somu. “Es pats varu!”, “Skolotāja teica, lai pats,” saka dēls, kad piedāvāju palīdzēt gatavot mājasdarbu. Man kā pieaugušajam ir tik grūti nepalīdzēt, jo es varu ātrāk, ar manu palīdzību tu varēsi labāk, tev sanāks skaistāk... Un tad atgādinu sev, ka mana mīlestība ir drīzāk nevis nemitīgas rūpes par to, lai viss būtu ideāli, ātri un skaisti, bet tās, ka viņš varēs, pratīs, iemācīsies – ne uzreiz, ne tūlīn pat, bet iemācīsies un varēs pats, patstāvīgi.

Ar šo izdevumu aizsākam tuvāku iepazīstināšanu ar **caurviju prasmēm**, un kā pirmo no tām aplūkojam **pašvadītas mācīšanās prasmes**. Kas tās ir, kā parādās mācību saturā un pieejā, skolā un klasē?

Kad pirmoreiz izdzirdēju vārdu “caurvijas”, iedomājos par vītenaugiem, tad par māju pamatiem, caur kuriem tie vijas, un tāda arī ir šo vispārīgo prasmju būtība – tās caurauž visu mācību saturu, ir apgūstamas, lietojamas un darbināmas dažādos mācību priekšmetos un ne tikai tajos, bet arī ikdienā dažādās dzīves situācijās. **Kas ir caurviju prasmes** un kādēļ to apgūšanai nav atsevišķi mācību priekšmeti vai stundas? Izvērstāk lasiet **Zanes Oliņas, Skola2030** mācību satura ieviešanas vadītājas, ievadrakstā par caurvijām mācību saturā (“**Caurvijas – efektīvi rīki mācībās un dzīvē**”). Savukārt **par caurvijām un to mācīšanu pirmsskolā** stāsta **Arita Lauka, Skola2030** vecākā eksperte (“**Ēka jābūvē no pamatiem**”).

Pašvadīta mācīšanās ir viena no pamata caurviju prasmēm, ko apgūstot, skolēni daudz efektīvāk un apzinātāk spēj mācīties un sasniegt labus rezultātus, attīstīt citas prasmes. Par to, ko nozīmē, kas raksturo pašvadītas mācīšanās prasmes un kā tās attīstīt, lasiet **Edmunda Vanaga, Skola2030** vecākā eksperta, rakstā “**Pašvadīta mācīšanās – kas tas ir?**”.

Pašvadītas mācīšanās prasmju attīstīšanu skolēniem kā vienu no pirmajiem uzdevumiem bija izvēlējušās liela daļa aprobācijā iesaistīto skolu, un par to vairāk stāsta **Rasa Dirvēna, Skola2030** vecākā eksperte, rakstā “**Pašvadības prasmes aprobācijas skolās**”. No labās prakses piemēriem esam izraudzījušies pastāstīt par **Ventspils PII “Varavīksne”** pieredzi, kur bērni jau no mazotnes apgūst pašapkalpošanās prasmes (“**Nesteidzas pieaugušie, nesteidzina bērnus**”), un **Elejas vidusskolā** īstenoto **patstāvīgas mācīšanās piecu soļu metodi**, kas mudina skolēnus veidot ieradumu vispirms mēģināt un pašiem meklēt risinājumus.

Pašvadītas mācīšanās caurvijai daudz kopīgā ar **sociāli emocionālās mācīšanās jēdzienu** – kā prasme pārvaldīt savas emocijas un uzvedību, kā būt pašam un veidot attiecības ar citiem. Par to vairāk stāsta **Solvīta Lazdiņa, Skola2030** vecākā eksperte, daloties pieredzē, kā emociju pārvaldību bērniem palīdz attīstīt viņas vadītajā skolā – Rīgas pilsētas sākumskolā (“**Būt klasē un būt pašam**”).

Patstāvība un varēšana bērnos – jauniešos un pieaugušajos, no kuriem to sagaidām, – neveidojas vienā dienā. Un tā nav arī patvaļība jeb neierobežotas brīvības izpausme. Tas ir apzināts treniņš ikdienā, meklējot līdzsvaru starp iekšēju brīvību un sabiedrības normām, “brīvību no” un “brīvību uz”, kas vēlāk gūs izpausmi atbildībā, drosmē lemt un izvēlēties, kļūdīties un pārvarēt grūtības, domāt un rīkoties. Un skolotājs – radot apstākļus, dodot iespējas tieši un netieši mudinot, rādot piemēru – var kļūt par labu ceļabiedru ikvienam skolēnam viņa izaugsmes ceļā.

Veiksmīgu rudeni vēlot,

Inese Leitāne,
Skola2030, Domāt.Darīt.Zināt. redaktore



Caurvijas – efektīvi rīki mācībās un dzīvē

Par caurviju prasmēm mācību saturā.

“Caurviju prasmes” ir viens no biežāk lietotajiem jēdzieniem, runājot par pilnveidoto mācību saturu. Kas tās ir, ar kādu nolūku ienākušas mācību saturā un kādēļ tik svarīgas? Caurviju jeb vispārīgās prasmes nepieciešamas ne vien skolā, bet ikvienam no mums daudzveidīgās dzīves situācijās, un to pēctecīgi un sistemātiski attīstīšanai ikdienā pilnveidotajā mācību saturā šoreiz veltīta pastiprināta uzmanība, tās mērķtiecīgi integrējot vispārējās izglītības mācību saturā.

Zane Oliņa, *Skola2030* mācību satura ieviešanas vadītāja
Foto: Evija Trifanova

Kādēļ caurvijas?

Latvijā tāpat kā daudzviet pasaulē periodiski pārskatām mācību saturu pirmsskolās un skolās, lai pārlielinātos, ka ikkatrs skolēns iegūs mūsdienīgas zināšanas, prasmes un attieksmes. Tam ir vairāki iemesli – gan izmaiņas sabiedrības attīstībā, gan arvien pieaugošais

zinātnisku pētījumu kopums par efektīvām mācībām. Pētījumi rāda – ja skolotājs klasē galvenokārt darbojas kā gatavu zināšanu devējs skolēniem, rezultāts ir trauslas, fragmentāras un pasīvas zināšanas, kuras skolēniem ir grūti sekmīgi izmantot dzīvē. Pamatīgu zināšanu iegūšanai svarīgi, lai skolēnam mācīšanās procesā būtu iespēja skaidrot, salīdzināt, meklēt piemērus, pretstatīt, vispārināt – tātad aktīvi intelektuāli iesaistīties savas izpratnes veidošanā jeb, citiem vārdiem sakot, – mācīties iedziļinoties.

Tāds arī ir vispārīgo jeb caurviju prasmju – bieži dēvētām arī par 21. gadsimta prasmēm un transversālajām prasmēm (*transversal skills*) – integrācijas mērķis mācību saturā – sekmēt mācīšanās iedziļinoties procesus, piedāvāt skolēniem vispārīgas prasmes jeb rīkus, kas caurvij jeb ir klātesoši un būtiski nepieciešami visās mācību jomās, lai tādējādi palīdzētu skolēniem labāk un pamatīgāk apgūt mācību saturu, rīkoties arvien jaunās un nepazīstamās kompleksās situācijās, ko veido daudzveidīgu elementu mijiedarbība.

Pastāv dažādi tā saucamo 21. gadsimta prasmju saraksti. Taču ASV Zinātņu akadēmijas ziņojumā (NRC, 2012) uzsvērts, ka skolā vislielākā uzmanība līdz šim pievērsta tieši kognitīvajām caurviju prasmēm, kas visvairāk saistītas ar domāšanas un informācijas apstrādes prasmēm. Turpretī attieksmju un attiecību – “es pats” un “es un citi” – caurviju prasmēm, kas ietver afektīvo dimensiju un kas visvairāk ir saistītas ar sevis iepazīšanu, emocionālo un sociālo attīstību, rakstura audzināšanu, līdz šim skolu mācību saturā pievērsta mazāka uzmanība. Lielā daļā no šiem caurviju prasmju modeļiem iekļautas līdzīgas prasmes. Arī šo modeļu attīstība turpinās, piemēram, starptautiskā darba grupas Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (EDSO) projekta Izglītība2030 (*Education2030*) ietvaros, kas izveidojusi detalizētu piedāvājumu – mācīšanās kompasu (*Learning Compass* <http://bit.ly/MacisanasKompas>), kas ietver mūsdienu pasaulē jauniešiem nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Vairāk par pamatojumu mācību pieejas maiņai un caurviju prasmju nepieciešamību, kā arī par dažādiem 21. gadsimta prasmju modeļiem lasiet LU izdevumā “Mācīšanās lietpratībai” (http://bit.ly/macisanas_lietpratibai).

Izvērtējot nozīmīgākos 21. gadsimta prasmju modeļus, tostarp Eiropas izglītības rīcīpolitikas pamatnostādnes (Pamatprasmes mūžizglītībai – Eiropas paraugkritēriju sistēma, 2006), 2016. gada pavasarī tika izveidots caurviju prasmju sākotnējais komplekts tālākai mācību satura un pieejas pilnveidei. Tas ietvēra tādas caurvijas kā kritiskā domāšana un problēmu risināšana; jaunrade, pašiniciatīva un uzņēmējspēja; digitālā un mediju; pašizziņa, pašvadība un mācīšanās mācīties; sadarbība un līdzdalība. Darba gaitā *Skola2030* eksperti nonāca pie precizēta caurviju komplekta, vispirms formulējot “Redzējumu par skolēnu” jeb kādu vēlamies redzēt skolas beidzēju (http://bit.ly/redzejums_par_skolenu) un tad sargrupējot šādam skolēnam nepieciešamās nozīmīgākās prasmes sešās grupās: kritiskā domāšana un problēmu risināšana, jaunrade un uzņēmējspēja, pašvadīta mācīšanās, sadarbība, pilsoniskā līdzdalība un digitālās prasmes.

Mūsu gadījumā – līdzīgi kā arī citos modeļos – caurviju prasmju grupas ietver ne tikai prasmes, bet arī noteiktas personības īpašības un attieksmes, kuras pakāpeniski iespējams attīstīt par ieradumiem. Tādas ir, piemēram, uzņēmība un neatlaidība, kas raksturīgas jaunrades un uzņēmējspējas caurvijai, vai empātija, gatavība pieņemt daudzveidīgus uzskatus, kultūru atšķirības, kas raksturīgas pilsoniskās līdzdalības caurvijai.

2018. gadā *Skola2030* veiktā vecāku un skolēnu aptauja lielā mērā apliecina – gan skolēni, gan vecāki ir vienprātīgi par nepieciešamību paplašināt skolas izglītības mērķus un atzīt caurviju prasmes kā svarīgu izglītības mērķi. Uz jautājumu, ko skolēniem būtu svarīgi iemācīties skolā, bet ko viņi pašlaik nemācās, aptauju atbildēs minētas gan ikdienas dzīves prasmes, piemēram, kā plānot peļņu, maksāt rēķinus, kā audzināt bērnus, dibināt ģimeni, uzturēt mājsaimniecību, izdzīvot,

Caurviju prasmes neaizstāj zināšanas un nekļūst par alternatīvu izglītības mērķi. Taču, pievēršot pastiprinātu uzmanību caurviju prasmju sistemātiskai attīstībai, izglītības mērķi tiek paplašināti, piedāvājot skolēniem ļoti nepieciešamu rīku kopumu sekmīgai zināšanu apguvei un darbībai kompleksā pasaulē.

gan vispārīgās (caurviju) prasmes – tādas kā plānošana, kritiskā domāšana, problēmu risināšana, saskarsme, attiecību veidošana, tāpat arī pašregulācijas prasmes – kā saprast sevi, izpratne par savu izaugsmi, emociju vadība; un vērtības un tikumi – sapratne par patstāvīgām un mainīgām vērtībām, rūpes par veselību, psiholoģisko labklājību u. c.

Nav taisnība, ka līdz šim skolā nav attīstītas caurviju prasmes vai ka, piemēram, sadarbība, kritiskā domāšana, problēmrisināšana būtu prasmes, kas raksturīgas un nepieciešamas tikai 21. gadsimtā. Sprotams, tās ir pastāvējušas un bijušas nepieciešamas cilvēka darbībai visu laiku. Jāpiebilst, ka arī pašlaik spēkā esošajā (2006. gada) pamatzglītības standartā, domājot par caurviju prasmju nozīmi bērnu un jauniešu izglītībā, izglītošanās jomā tika izvirzīti līdzīgi izglītošanās aspekti – pašizpaušmes un radošais, analītiski kritiskais, sadarbības, mācīšanās un praktiskās darbības u. tml. Daudzās skolās un pirmsskolās šo mērķu īstenošana jau kļuvusi par ikdienas prakses sastāvdaļu. Tāpat vērtību attīstība kā svarīgs skolas mērķis

ir bijis formulēts jau līdzšinējos izglītības dokumentos. Taču līdz šim pietiekamā mērā nav notikusi apzināta un mērķtiecīga šo prasmju, kas tik nepieciešamas skolēnu tālākajai dzīvei, pēctecīga attīstība, sistemātisks un saskaņots darbs ikdienas mācību procesā.

Kāda ir caurviju loma mācībās?

Caurvijām ir duāla loma mācībās. Tās ietver domāšanas un darīšanas rīku jeb stratēģiju kopumu mērķtiecīgākai, efektīvākai rīcībai, lai skolēns spētu pamatīgāk izzināt mācību saturu, rezultātā iegūstot dziļākas, pamatīgākas zināšanas. Šajā nozīmē caurvijas visciešāk saistītas tieši ar pieeju mācībām. Piemēram, skolēni, kuriem ir labi attīstītas pašvadītas mācīšanās prasmes, skaidri apzinās, kas viņiem mācību stundā ir jāiemācās, viņi arī prātīs pastāvīgi uzraudzīt, vai viņiem ir skaidrs apgūstamais saturs; viņi griezīsies pēc palīdzības, formulējot konkrētu jautājumu; viņi meklēs sakarības starp skolotāja piedāvāto vispārināmo likumu vai formulu un piemēriem, kas to ilustrē; viņi mērķtiecīgi izmantos efektīvas stratēģijas informācijas ieguvei, izmantojot virsrakstus, pasvītrotumus, citus signālus, kas palīdz saprast, kas te ir galvenais; viņi izvēlēsies pārveidot informāciju dažādos veidos, lai to labāk saprastu un iegaumētu, piemēram, pārfrāzējot saviem vārdiem, teksta uzdevumā ietvertu informāciju pārveidojot tabulas formā vai vizualizējot u. tml. Rezultātā mācību stundā viņi iemācīsies vairāk nekā skolēns, kuram šādas prasmes nepiemīt. Savukārt, piemēram, kritiskās domāšanas prasmes skolēniem nepieciešamas, lai viņi spētu analizēt un saskatīt sakarības datus un informācijā un lai formulētu spriedumus, bez kuriem nav iespējams iegūt jaunas zināšanas, kuru pamatā ir izpratne. **Vienlaikus caurviju prasmju attīstība ir arī nozīmīgs izglītības mērķis, lai skolēni prastu līdzīgi rīkoties jaunās, nepazīstamās dzīves situācijās,** un šī iemesla dēļ tās ir uzskatāmas par vērtīgu mācību satura daļu, kam jāatvēl laiks mācību procesā.

Standartos caurvijas iestrādātas skolēnam sasniedzamo rezultātu formulējumos – tajos savijas kopā gan mācību jomām specifiskās zināšanas, gan veids, kā skolēns demonstrēs savu izpratni. Caurvijas vārda burtiskajā nozīmē vijas cauri jeb ir ievītas mācību saturā kā viena no "matu šķipsnām", liekot pamatus skolēna lietpratībai jeb spējai "sapīt bizē", jeb koordinēti lietot nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes arvien jaunās situācijās. Piemēram, pamatizglītības standartā sasniedzamie rezultāti matemātikas mācību jomā 3. klasei skan tā: skolēns, "skolotāja rosināts, meklē vairākus risinājumus; pazīstamu figūru īpašības pamato praktiski – ar locīšanu; salīdzina datus par diviem dažādiem objektiem, pēc personiskās



pieredzes vērtē iegūto datu ticamību"; latviešu valodā 6. klasei – skolēns "pamato strukturēta dialoga nepieciešamību. Ierosina un uztur dialogu, paužot savu viedokli un uzklausot citus. Piedaloties diskusijā, pamana viedokļu atšķirības, ir tolerants pret citu viedokli; pamana un raksturo saziņas dalībnieku un savas emocijas, kā arī literārā darba noskaņu. Pamato savu viedokli ar konkrētiem piemēriem, balstoties personīgajā un/ vai citu pieredzē"; sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā 9. klasē – skolēns "izvēlas savām interesēm atbilstošāko nodarbošanos un salīdzina savas zināšanas, rakstura īpašības un prasmes ar tām, kas ir nepieciešamas izvēlētajā darbības jomā. Izvērtē savu šodienas izdarīto lēmumu ietekmi gan uz tagadni, gan nākotni un nosaka šo izvēļu ieguvumus, izmaksas un alternatīvās izmaksas".

Arī pašas caurvijas ir savstarpēji saistītas. Ikdienas dzīves situācijās reti izmantosim tikai kādu vienu caurviju atrauti no pārējām. Piemēram, lai sagatavotu pārliecinošu uzrunu auditorijai, vajadzēs gan problēmrisināšanas prasmes (lai apzinātu auditorijas vajadzības un izvēlētos uzrunas ideju), gan kritiskās domāšanas prasmes (lai formulētu izziņas jautājumus, izvēlētos atbilstošo informāciju), gan sadarbības prasmes (lai izsvērtu auditorijas iespējamās intereses, spētu reaģēt uz jautājumiem un noskaņojumu uzrunas laikā), gan pašvadītas mācīšanās prasmes (lai pārliecinātos, ka esi sapratis uzdevumu, lai plānotu savu darbu un paveiktu to laikā) u. tml.

Caurviju prasmju izmantošana ir dabiska mūsu domāšanas un rīcības daļa ikvienā situācijā. Tās nav iespējams izmantot un attīstīt atrauti no zināšanām, konkrētām dzīves situācijām un kontekstiem, tādēļ tās attīstāmas saistībā ar mācību jomu saturu, nevis, piemēram, atsevišķās kritiskās vai radošās domāšanas nodarbībās. Caurviju prasmes dažādos mācību priekšmetos

var izpausties atšķirīgi, piemēram, problēmu risināšanas prasmes skolēni attīsta, gan plānojot un īstenojot pētījumus dabaszinātņu priekšmetos, gan radot oriģinālu mūzikas skaņdarbu vai vizuālās mākslas darbu, gan noskaidrojot vajadzības un izvēloties atbilstošus materiālus un tehnoloģijas savam risinājumam dizaina un tehnoloģiju mācību priekšmetā. Pašlaik ir maz pierādījumu tam, ka mēs spējam vienā cilvēka darbības jomā apgūtās caurviju prasmes pārnest un vispārināt uz citām cilvēka darbības jomām. Tādēļ ikviena mācību priekšmeta skolotājam jāpievērš uzmanību caurviju prasmju attīstībai, neatstājot to viena skolotāja, piemēram, klases audzinātāja, ziņā. Tāpat visi mācību priekšmeti vienādā mērā neattīsta visas caurviju prasmes un visas nav jādarbina visu laiku. Piemēram, kritiskās domāšanas prasmju attīstībā īpaši svarīga loma ir valodām, strādājot ar daudzveidīgiem tekstiem, mācoties uztvert to jēgu un izvērtējot pieejamās informācijas kvalitāti, kamēr pirmie, kas mācīs sadarbības un pilsoniskās līdzdalības prasmes, būs sociālo zinību skolotāji. Tomēr, skolēnam ieraugot kopīgās pazīmes un saprotot, piemēram, kā argumentētus spriedumus veido dabaszinātnēs un sociālajās zinātnēs, mācīšanās rezultāts var būt daudz pamatīgāks.

Kā attīstīt caurvijas?

Saskaņā ar pētījumiem ir trīs galvenās lietas, ko vecāki un skolotāji var darīt, lai attīstītu un nostiprinātu caurviju prasmes:


- ikdienā tās izmantot pašiem, rādot piemēru, modelējot to izmantošanu;
- radīt iespējas un vajadzību tās izmantot, piedāvājot atbilstošus uzdevumus, izaicinājumus un mācību vidi;
- virzīt un atbalstīt šo prasmju apguvi, mācot stratēģijas jeb darba paņēmienus, rosinot reflektēt par savu sniegumu un sniedzot atgriezenisko saiti.

Piemēram, skolotājs, demonstrējot kāda uzdevuma vai problēmsituācijas risināšanu, var "domāt skaļi", tādējādi viņš savu domāšanas gaitu padara it kā redzamu skolēniem. Tāpat bērni mācās no mūsu, pieaugušo, reakcijām un rīcības, kad saskaramies ar grūtībām vai kļūdām dažādās saziņas situācijās.

Lai skolēni mācītos kritiski izvērtēt informāciju, jābūt kvalitatīviem uzdevumiem, kas prasa atlasīt vienīgi mērķim nepieciešamo – reizēm ierastās kompilēšanas vietā, lai radītu noteikta garuma tekstu. Lai mācītos virzīt komandas darbu uz produktīvu rezultātu, uzdotajai problēmsituācijai jābūt tādai, kuras risināšanā iespējami vairāki ceļi, un, strādājot kopā, darbu iespējams paveikt efektīvāk nekā vienatnē. Pilsoniskās līdzdalības

pieredzi var iegūt, iesaistoties reālu lēmumu pieņemšanā par klases, skolas, savas apkaimes dzīvi. Ko tu dari, kad tev no galvas jāiemācās dzejolis? Kas tev palīdzēja nomierināties un neiesaistīties strīdā ar klasesbiedru? Kā grupa tika pie visiem pieņemama risinājuma? Kā vēl citādi varētu atrisināt šo uzdevumu? Tie ir jautājumu piemēri, kas rosina skolēnus apzināti plānot un piemērot dažādas stratēģijas.

Kā jebkurai pārmaiņai, kas prasa pārvērtēt pastāvošo lietu kārtību, apzināties un nostiprināt noteiktas pedagoģiskās prakses, arī caurviju prasmju attīstīšanai skolā ir vērts sākotnēji pievērst pastiprinātu uzmanību, izvēloties kolēģu vidū, kas par to domās vairāk, sistemātiski, vispirms pakāpeniski integrējot savā praksē, tad dalīsies ar citiem, palīdzēs kopā plānot, ieraudzīt un izvērtēt paveikto. Pilotskolas, ar kurām vairāk nekā divus gadus sadarbojāmies, aprobējot pilnveidoto mācību saturu un pieeju, sekmīgi gāja tieši šādu ceļu, proti, izvēloties konkrētajā mācību gadā vienu prioritāro caurviju, kuru, pakāpeniski integrējot dažādos mācību priekšmetos un klašu grupās, pēctecīgi attīstīt. Saskaņā ar jaunajām vadlīnijām tieši pirmsskolā vislielākā uzmanība tiks pievērsta caurviju prasmju attīstībai. Pilotskolu skolotāji, kuru vidū ir arī pirmsskolas, apliecina šādas pieejas mācībām augļus – pirmsskolēni uz skolu aiziet uzņēmīgāki, patstāvīgāki, mācās saredzēt un piedāvāt dažādus situāciju risinājumus. Tāpat pilotskolu pieredze rāda – pievērsot uzmanību un attīstot vienu caurviju prasmī, jaušami tiek attīstītas arī citas.

Skola2030 pašlaik turpina darbu, izstrādājot metodiskos materiālus skolotāju darba atbalstam, tostarp kritērijiem caurviju prasmju izvērtēšanai. 

Ieteicamā literatūra

- NRC. (2012). Education for Life and Work: Developing transferable knowledge and skills in the 21st century. In Pellegrino, J. W., & Hilton, M. L. (eds.). *Committee on Defining Deeper Learning and 21st Century Skills, National Research Council (NRC)*. Pieejams: <https://www.nap.edu/catalog/13398/education-for-life-and-work-developing-transferable-knowledge-and-skills>
- Oliņa, Z. Kompetence kā komplekss skolēna mācīšanās rezultāts. 1. nodaļa no Mācīšanās lietpratībai. Namsone, D., Oliņa, Z. (2018.) Kas ir mācīšanās iedziļinoties jeb kādā procesā mācīšanās rezultāts var būt kompetence. Mācīšanās lietpratībai. Pieejams: <https://doi.org/10.22364/ml.2018.2>
- Education2030 <http://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/learning-compass-2030/>

Uzziņai

Caurviju prasmes. <https://www.skola2030.lv/lv/macibu-saturs/merki-skolenam/caurviju-prasmes>

Katra caurviju prasme vienā teikumā



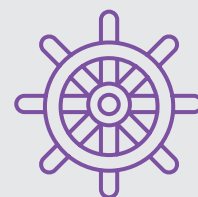
Kritiskā domāšana un problēmu risināšana

Savu viedokli pamatoju ar uzticamiem faktiem, bet izaicinājumiem un iespējām ķeros klāt sistemātiski – tās skaidri formulēju, piedāvāju risinājumu un to īstenoju.



Jaunrade un uzņēmējspēja

Pasaule ir aizraujoša, sevišķi, ja to aplūkoju no dažādiem skatu punktiem, ar azartu meklēju jaunas iespējas, radu un uzdrīkstos piedāvāt idejas, pats tās īstenot un neatlaižos, ja rodas grūtības.



Pašvadīta mācīšanās

Izvirzu savai izaugsmei īstemiņa un ilgtermiņa mērķus, tos īstenoju un analizēju savas domāšanas un rīcības gaitu, vadu savas emocijas un uzvedību, no kļūdām mācos.



Sadarbība

Sadarbojos ar citiem, lai sasniegtu mērķi, skaidri izsaku domas un vajadzības, ieklausos citos, paužu empātiju un komandā sniedzu līdzvērtīgu ieguldījumu, atšķirīgu viedokļu gadījumā cieņpilni panāku kompromisu.



Pilsoniskā līdzdalība

Redzu un izprotu, kā mijiedarbojas sabiedrība, vide un es pats; man ir skaidras savas vērtības, un lēmumus iesaistīties sabiedriskos procesos pieņemu saskaņā ar tām.



Digitālā pratība

Digitālajām tehnoloģijām un mediju saturam pieeju ar vēsu prātu – izsveru, kā un kad tās man un sabiedrībai noder un kad nodara kaitējumu; gudri izmantoju to iespējas, lietoju un radu kvalitatīvu saturu.



Edmunds Vanags

Pašvadīta mācīšanās – kas tas ir?

Pašvadīta mācīšanās ir process, kurā skolēns apzināti darbina un lieto domāšanas, emocionālo procesu un uzvedības regulēšanas rīkus, lai pats sistemātiski apgūtu jaunas zināšanas un prasmes. Labas pašvadītas mācīšanās prasmes ir būtisks pamats, lai pēc skolas beigšanas, turpinot mācības augstskolā vai uzsākot profesionālas darba gaitas, jauniešs spētu pats sevi motivēt apgūt jaunas lietas, mācētu bez citu pamudinājuma plānot savu mācīšanos, vadīt to un novērtēt savus sasniegumus, lai tos pats uzlabotu. Pašvadīta mācīšanās ir viena no sešām caurviju prasmju grupām, kas iekļautas pilnveidotajā mācību saturā kā nozīmīgs izglītības mērķis.

Sagatavoja Edmunds Vanags, *Skola2030* vecākais eksperts
Foto: Edmunds Brencis

Lai attīstītu pašvadītas mācīšanās prasmes, tās nepieciešams trenēt un pilnveidot visās mācību jomās. Pašvadītas mācīšanās caurviju prasmes palīdz attīstīt un māca skolotāji, kuri paredz skolēniem tādas aktivitātes, kurās iespējams skolēnam darbināt savus emocionālos,

domāšanas un uzvedības procesus, tos ieraudzīt, plānot un vadīt.

Ko nozīmē pašvadīta mācīšanās?

Mācīšanās prasmes definējamas no dažādiem skatpunktiem, un viena šāda definīcija skaidri noteic, ka "pašvadīta mācīšanās notiek tad, ja skolēns proaktīvi mācās. Tas nozīmē, ka skolēns nevis pasīvi reaģē uz skolotāja

instrukcijām un norādēm, bet pats kaut ko dara, pirms sākusies jauna temata apguve, un nerimstoši, aktīvi iesaistās mācību procesā” (Zimmerman, 2002; Lindner & Harris, 1992). Lai skolēns spētu aktīvi iesaistīties procesā un labi vadīt savu mācīšanās procesu kā skolā, tā ārpus tās, viņam jāspēj pašam sevi motivēt, jāmak plānot

savas darbības, jāprot novērtēt savs progress, lai nākamajā reizē rīkotos efektīvāk. Ja skolēns spēj **motivēt** sevi mācīties, vadīt savas emocijas, **plānot, analizēt un novērtēt** savus mācīšanās rezultātus, viņam ir labas pašvadītības mācīšanās prasmes (Veenman et al, 2004; Azevedo, Aleven, 2013).

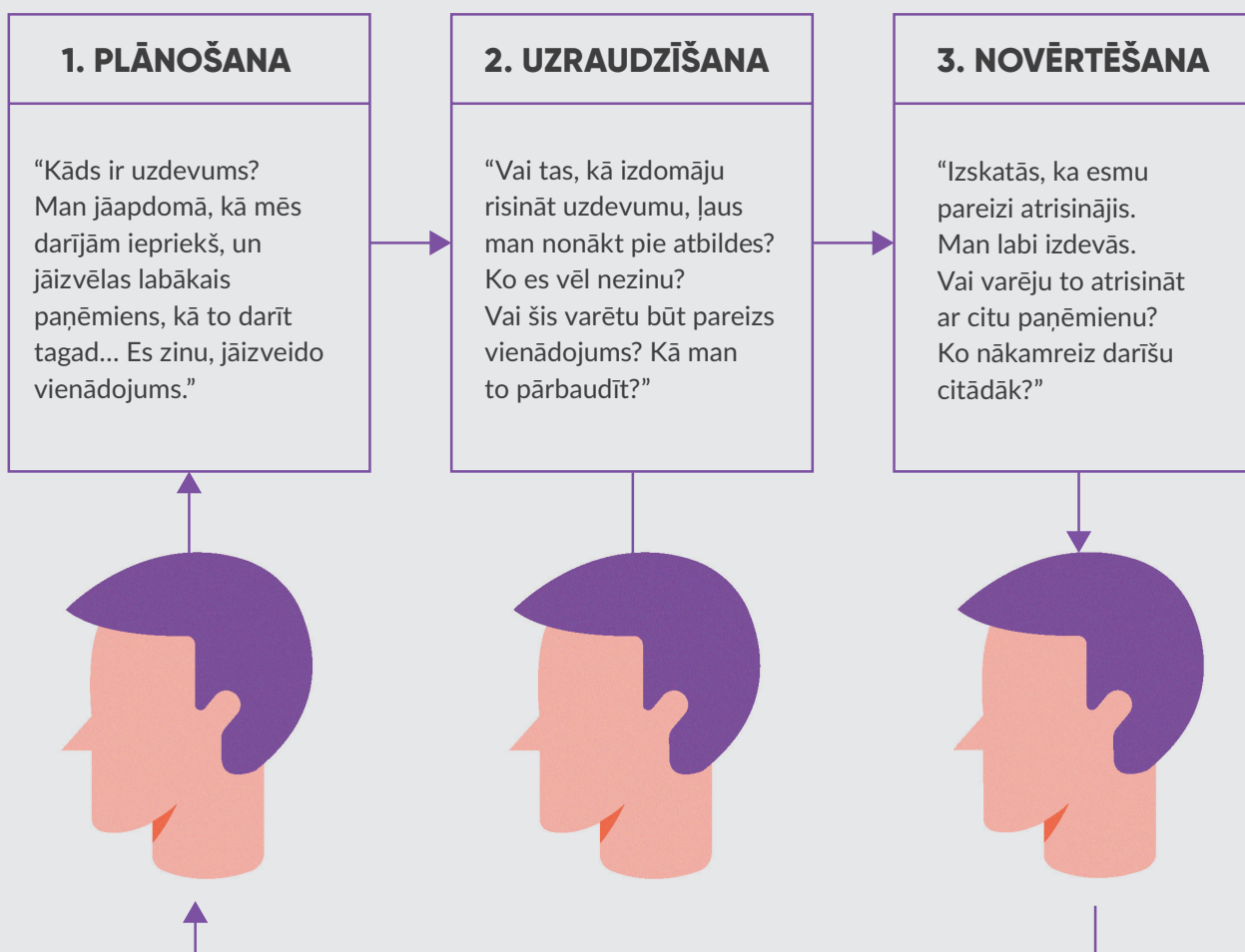
Piemērs, kurā redzams, kā skolēns ar refleksiju jeb sev uzdotu jautājumu palīdzību plāno, kā atrisināt uzdevumu, kā uzrauga savu darbību un kā to novērtē.
Adaptēts no Quigley, Muijs, Stringer, 2018.

UZDEVUMS

Tomam un Martai kopā ir 5 euro.

Tomam ir par 90 centiem vairāk nekā Martai.

Cik eiro ir Martai?

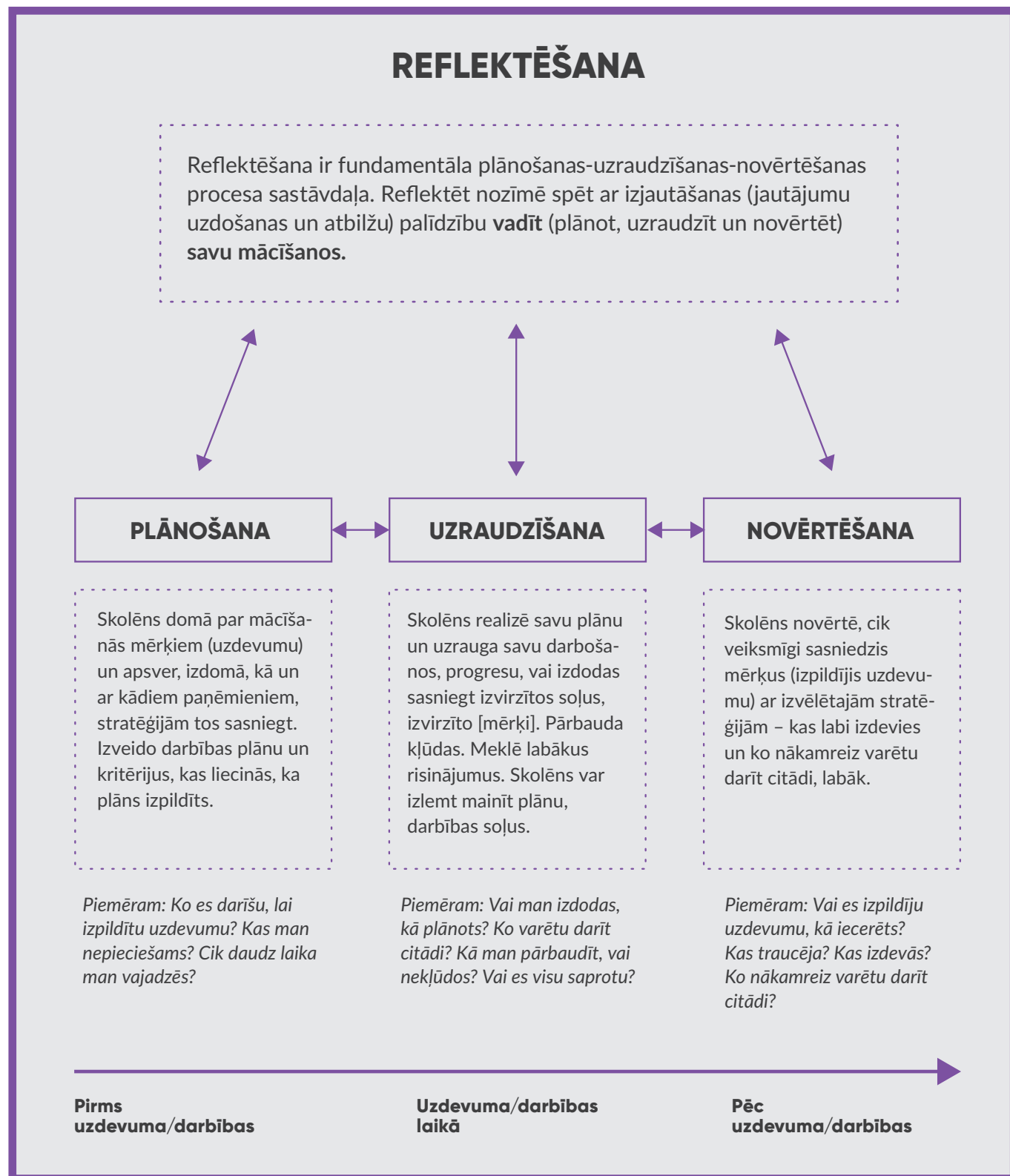


Saprotams, lai skolēns varētu vadīt savu mācīšanos, viņam ir jāprot **vadīt savus emociju, uzvedības un domāšanas procesus** (piemēram, uzmanības, atmiņas, problēmu risināšanas procesus). Lai tas notiktu, skolēnam ir jāspēj **reflektēt** jeb apzināti spriest par savas domāšanas un attiecīgi tālāk – mācīšanās darbībām. Tas nozīmē, ka

skolēnam būtu jāspēj apdomāt un pateikt, vai tas, kā viņš konkrētajā brīdī domā, nozīmē labāko veidu, kā sasniegt plānoto rezultātu mācībās.

Pašvadītas mācīšanās prasmes var labi attīstīt, jau sākot no pirmsskolas, un to trenēšanu var integrēt visās jomās, kurās notiek jaunu zināšanu un prasmju apguve.

Pašvadītas mācīšanās pamata darbības – plānošana, uzraudzīšana un novērtēšana



Pašvadīta mācīšanās ir noteicošā kompetence, kas bērniem jāiemācās tik ātri, cik vien iespējams (Council of the European Union, 2002; Dignath et al., 2008; Stoeger et al., 2014), jo tā ir viena no prasmju grupām, kas palīdz labāk īstenot tālākas izglītošanās un profesionālos mērķus.

Kā izpaužas pašvadīta mācīšanās?

Izglītības zinātņu pētnieks un izglītības psihologs Barry Zimermans (Barry Zimmerman) raksta, ka sekmīgs skolēns, kurš izmanto pašvadītas mācīšanās prasmes, ir "proaktīvs savos centienos iemācīties, jo apzinās savas stiprās un vājās puses, viņu vada personiski izvirzīti mērķi, un viņš lieto ar uzdevumiem saistītus konkrētus paņēmienus (piemēram, kļūdu pārbaudīšanas stratēģijas, – lai pārbaudītu matemātikā atņemšanas darbību rezultātus, izmanto saskaitīšanas darbības)" (Zimmerman, 2002).

Zimermans nošķir vairākas pašvadītas mācīšanās fāzes, kas nodrošina skolēnam iespēju mērķtiecīgi sasniegt savu mērķi. Pirmā ir plānošanas fāze, kurā skolēns domā par mācīšanās uzdevumu un izplāno, kā to sasniegt, kā arī noskaņojas darbam, atpazīstot, vadot un regulējot savas emocijas. Nākamajā fāzē skolēns īsteno savu plānu un pats seko līdzi savām darbībām, ik pa brīdim nosakot, vai šādā veidā sasniegs mērķi, un apsver, vai kaut ko nevajadzētu mainīt, piemēram, uzdevuma risināšanas veidu. Visbeidzot, noslēguma fāzē skolēns pēc iepriekš izvirzītajiem kritērijiem novērtē savu sasniegto, apdomā, vai varēja darīt citādi, efektīvāk, kā arī novērtē savas kļūdas. Tas nepieciešams, lai šo vērtējumu izmantotu nākamajā reizē, atkal iesākot plānošanu, un to jau darītu, ņemot vērā savu iepriekšējo pieredzi. Tādējādi Zimermans uzsver, ka pašvadītas mācīšanās fāzes ir savstarpēji saistītas, mijsakarīgas, tās var vairākas reizes atkārtoties viena uzdevuma laikā (piemēram, pārplānojot vai veicot kādas uzdevuma daļas novērtēšanu), un kopumā skolēns ar laiku iemācās samērā labi reflektēt par savu mācīšanos un tādējādi spēj mācīties pats no sevis. Savukārt visas fāzes var īstenot ar reflektēšanas palīdzību, t. i., domājot un runājot par savu domāšanu.

Pašvadīta mācīšanās ir **vairāku ciklisku darbību kopums**, kur katrā no tām ar pašrefleksijas palīdzību skolēnam jācenšas **darboties apzināti**. Sprotams, ka pašvadītas mācīšanās prasmju līmeņi var ievērojami atšķirties gan vecuma posmos, gan vienas klases ietvaros. Lielākoties pašvadītas mācīšanās teorētiskajos modeļos izdala trīs cikliskas fāzes: **plānošanu, uzraudzīšanu un novērtēšanu** (piemēram, Boekarts, 2005).

Kāds labums no pašvadītas mācīšanās?

Metanalītisko pētījumu pārskatos, kuros salīdzina daudzu līdzīgu pētījumu datus, secināts, ka labas pašvadītas mācīšanās spējas, kas tiek regulāri izmantotas mācību procesā, izskaidro līdz 40 % mācību sasniegumus (piemēram, Veenman et al., 2014), un plašs pētījumu loks norāda, ka tieši mācoties kognitīvās un metakognitīvās stratēģijas (domāšanas un domāšanas vadīšanas stratēģijas) ļauj skolēni sasniegt **augstākus mācību rezultātus** (Allington, 2011; Anderman & Anderman, 2009; Cawelti, 2004; Good & Brophy, 2008; Hartman, 2010; Hattie, 2009; Marzano, 2007; Marzano & Pickering, 2011). Savukārt labas pašvadītas mācīšanās prasmes **paredz augstākus akadēmiskos un profesionālos sasniegumus** nekā tādi faktori kā intelekta rādītāji, vecāku izglītība vai vecāku sociāli ekonomiskais statuss (Goleman, 1996). Te noteikti jāmin, ka skolēniem, ar laiku labāk iemācoties vadīt savus domāšanas un mācīšanās procesus, rodas vairāk risinājumu problēmām un viņi spēj labāk koncentrēties, pildot sarežģītus uzdevumus. Kopumā tiek secināts, ka, īstenojot sistemātisku pieeju skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmju attīstībai, **uzlabojas arī klases klimats**, skolēni cits citam palīdz grūtībās, un viņi sāk mērķtiecīgāk izturēties pret mācību procesu (Germuth et al., 2012). Kopumā skolēni attīsta noturīgu vēlmi mācīties, spēj biežāk darboties mērķtiecīgi un stratēģiski un ir elastīgāki, šķetinot iepriekš nerisinātas problēmas (Hartman, 2002; Schraw, 2002).

Atsauces

- Anderman, E. M., & Anderman, L. H. (Eds.). (2008). *Psychology of Classroom Learning: An Encyclopedia, 2 Volume set* (1 edition). Detroit: GALE.
- Boekaerts, M., & Corno, L. (2005). Self-Regulation in the Classroom: A Perspective on Assessment and Intervention. *Applied Psychology, 54*(2), 199–231.
- Boer, H. de, Bergstra, A., & Kostons, D. (2012). *Effective strategies for self-regulated learning: A meta-analysis*. [https://www.rug.nl/research/portal/publications/effective-strategies-for-self-regulated-learning\(d1f3fc2a-a67f-481d-a0c5-248af5580a84\)/export.html](https://www.rug.nl/research/portal/publications/effective-strategies-for-self-regulated-learning(d1f3fc2a-a67f-481d-a0c5-248af5580a84)/export.html)
- Cawelti, G. (2004). *Handbook of Research on Improving Student Achievement, Third Edition*. Educational Research Service.
- de Boer, H., & Donker-Bergstra, A. S. (n.d.). *Effective Strategies for Self-regulated Learning: A Meta-Analysis*. 72.
- Dignath, C., Buettner, G., & Langfeldt, H.-P. (2008). How can primary school students learn self-regulated learning strategies most effectively? *Educational Research Review, 3*(2), 101–129. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2008.02.003>
- EU Council (2002). Council resolution 27 June 2002 on lifelong learning, in Official Journal of the European Communities, C 163, 09

July 2002. Available online at: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ab179471-65eb-4c7b-b7d6-2d956a4fcc17/language-en>

- Germuth, A.A. (2012). *Helping all learners reach their potential: What teachers say about graduate programs that integrate the implications of education, mind, and brain research*. Winter Park, FL: BrainSMART.
- Hartman, H. J. (Ed.). (2001). *Metacognition in Learning and Instruction: Theory, Research and Practice*. <https://www.springer.com/gp/book/9780792368380>
- Hattie, J. (2012). *Visible learning for teachers: Maximizing impact on learning*. London ; New York: Routledge.
- Hattie, J., & Yates, G. (2014). *Visible learning and the science of how we learn*. London ; New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Li, J., Ye, H., Tang, Y., Zhou, Z., & Hu, X. (2018). What Are the Effects of Self-Regulation Phases and Strategies for Chinese Students? A Meta-Analysis of Two Decades Research of the Association Between Self-Regulation and Academic Performance. *Frontiers in Psychology*, 9. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.02434>
- Looking in classrooms / Thomas L. Good, Jere E. Brophy—Details—Trove. (n.d.-a). Retrieved September 16, 2019, from <https://trove.nla.gov.au/work/6250675>
- Marzano, R. J. (2007). *The art and science of teaching: A comprehensive framework for effective instruction*. Alexandria, Va: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Marzano, R. J., Pickering, D. J., & Heflebower, with T. (2010). *The Highly Engaged Classroom: The Classroom Strategies Series*. Bloomington, IN: Marzano Research Laboratory.
- Quigley, A., Muijs, D., Stringer, E. (2018). Metacognition and self-regulated learning. Guidance report. Education Endowment Foundation,
- Smeyers, P. (2018). *International handbook of philosophy of education*. New York, NY: Springer Berlin Heidelberg.
- Union, P. O. of the E. (2002, July 9). CELEX1, Official Journal of the European Communities, C 163, 09 July 2002 [Website]. Retrieved September 16, 2019, from <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ab179471-65eb-4c7b-b7d6-2d956a4fcc17/language-en>
- Veenman, M. V. J., Hesselink, R. D., Sleewaegen, S., & Liem, S. I. E. (2014). *Assessing Developmental Differences in Metacognitive Skills With Computer Logfiles: Gender by Age Interactions*. 16.
- Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a Self-Regulated Learner: An Overview. *Theory Into Practice*, 41(2), 64–70. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_2

Nr. 1. Par skolotāja lomu un teātra mākslu

Nr. 2. Par vērtēšanu skolā un pirmsskolā

Nr. 3. Par valsts pamatizglītības standartu un 7 mācību jomām

Nr. 4. Par starpdisciplināru mācību procesu u.c.

Nr. 5. Par satura plānošanas principiem vidusskolā

Nr. 6. Ieteikumi, kā sagatavoties pārmaiņām pirmsskolā un skolā; par prasmi lasīt, rakstīt un rēķināt pirmsskolā

Nr. 7. Pieredzes stāsti: 2 skolas, 9 pirmsskolas darbinieki

DOMĀT. DARĪT. ZINĀT.

SKOLA
2020

Zinu iedevums skolotāju atbalstam
pilnveidotā mācību satura un pieejas īstenošanai

Augusts 2019
Nr. 7



Radošums ir personības galvenā īpašība

Par mācību vides un procesa organizēšanu Rīgas Klasiskajā ģimnāzijā – 73pp.

No standarta līdz mācību stundai

Jelgavas Valsts ģimnāzijas angļu valodas skolotājas Agitas Ozoliņas pieredze – 18pp.

Jāiet līdz laikam un bērniem!

9 pirmsskolas darbinieki – par gatavību jaunajam mācību gadam – 29pp.

Kā attīstīt pašvadītu mācīšanos?

Pētot citu valstu pieredzi pašvadītas mācīšanās principu ieviešanā un paņēmienus visos klašu līmeņos, secināms, ka vislabāk tas izdodas, ja tiek ievēroti vairāki svarīgi nosacījumi (Quigley, Muijs, Stringer, 2018). Kas nepieciešams, lai attīstītu pašvadītu mācīšanos?

Sagatavoja Edmunds Vanags un Ilze Mazpane,
Skola2030 vecākie eksperti

1

Pašvadītas mācīšanās prasmes mācīt tieši un pakāpeniski

Skolotāji kompetenti spriež par skolēnu dažādu vecumu domāšanas spējām, rosina viņus domāt par savu domāšanu un reflektēt par to, kas notiek viņu prātos mācīšanās laikā. Visas pašvadītas mācīšanās fāzes tiek īstenotas ar pašrefleksijas palīdzību (pašam sev uzdotiem jautājumiem). Skolotājam sākumā jānosaka piemērots līmenis, kurā attīstāmas skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmes. Te bieži noder vieglāki uzdevumi, kuros nav daudz elementu, jo tad ap tiem var uzbūvēt atbilstošas domāšanas stratēģijas, ar kurām var trenēties vadīt savu mācīšanos, visupirms par to prasmīgi reflektējot.

2

Mācīt un rosināt izmantot stratēģijas

Skolotājs attīsta savu skolēnu zināšanas par domāšanu un māca konkrētus paņēmienus jeb stratēģijas noteiktu uzdevumu pildīšanai. Par stratēģijām sauc paņēmienus, kas ļauj labāk īstenot kādu mācīšanās darbību. (Ar stratēģijām mēs saprotam darbību kopumu, kas palīdz sasniegt kādu mērķi. Mācīšanās kontekstā ir būtiski, ka tās īsteno skolēns; stratēģijas prasa apzinātu lēmumu to lietot; tās ir pārnesamas, pielāgojamas dažādām situācijām.) Stratēģijas mēdz būt specifiskas (lietojamas vai raksturīgas konkrētai jomai) un vispārīgas (lietojamas visās jomās, piemēram, iegaumēšanas vai atcerēšanās, vai atkārtošanas stratēģijas). Katrai

stratēģijai var būt vairāki posmi vai daļas, kas izmantojami, lai efektīvi sasniegtu mērķi. Ja skolēni kādu stratēģiju mācās pirmo reizi, skolotājam īpaša uzmanība jāpievērš katram stratēģijas posmam atsevišķi, skaidrojot tā jēgu un ļaujot skolēniem izmēģināt. Kad skolēni stratēģijas jēgu un struktūru soli pa solim ir apguvuši, skolotājs var aicināt skolēnus stratēģijas izmantot pašiem, piedāvājot atbalstu – atgādnes, pamudinājumus, virzošus jautājumus u. tml. Kad skolēni stratēģijas lieto patstāvīgi, skolotājs var aicināt skolēnus reflektēt par to, vai un kā stratēģiju nepieciešams pielāgot dažādiem gadījumiem.

3

Rosināt veidot pārnesi

Skolotājs rosina skolēnus organizēt un turpināt pašvadītu mācīšanos arī ārpus skolas, pildot mājasdarbus vai mācoties, piemēram, kādās citās aktivitātēs (piemēram, interešu pulciņos u. tml.). Ar sagatavotu pašrefleksiju rosināšanu jautājumu vai atgādņu palīdzību skolotājs var rosināt skolēnus mājās mērķtiecīgi izmēģināt klasē apgūtās stratēģijas un paņēmienus. Dažkārt noder domāšanas burtnīcas vai mācību priekšmetu pierakstos iekārtota sadaļa, kurā skolēns var brīvi reflektēt par savu mācīšanās procesu. Te liela nozīme ir laikus sniegtai atgriezeniskajai saitei un skolotāja atbalstam, novērtējot individuālo izaugsmi.

4

Pašam modelēt pašvadītu mācīšanos

Skolotājs modelē paša domāšanu. Lai tas notiktu, skolotājam labi jāapzinās, kas notiek paša prātā, un jāspēj par to reflektēt skolēniem saprotami. Tas nozīmē, ka skolotājs

skatī domā, izrunājot skatī savu domu saturu, un demonstrē skolēniem, kā viņš ar sevis iztaujāšanas un atbildēšanas palīdzību spēj secīgi virzīties uz priekšu, plānojot, uzraugot un novērtējot savas darbības. Skatī domāšana ietver skolotāja lietotas frāzes “Ko es par šo uzdevumu jau zinu?”, “Kā es līdzīgi risināju uzdevumu iepriekš?”, “Ja man tagad nesanāk, ko es varētu darīt citādi?” u. tml.

5

Veidot drošu un attīstošu vidi

Skolotājs ar skolēniem veido pozitīvas, taisnīgas, cieņpilnas un konstruktīvas attiecības, izzinot un ņemot vērā viņu intereses, viedokli un mācīšanās vajadzības. Klasē tiek apzināti veidota un sistemātiski uzturēta pozitīva mācīšanās kultūra, kurā tās dalībnieki novērtē un atbalsta vēlmi izzināt, pūles un grūtību pārvarēšanu, sadarbību un savstarpējo atbalstu, apzinās paveikto un priecājas par sasniegumiem, kļūdas uztver kā iespēju augt, saista savus panākumus ar ieguldīto darbu; piedalās šādas kultūras veidošanā skolā. Skolotājs klasē rosina **pašvadītu mācīšanos veicinošas diskusijas**, piemēram,

aicinot skolēnus savā starpā apspriest, kas viņiem palīdzēja un kas traucēja izpildīt uzdevumu. Mērķtiecīgas un strukturētas diskusijas veicinās skolēnu pašrefleksijas spējas, ļaus viņiem biežāk lietot vārdus, ar kuriem apzīmē domāšanas procesus un pašvadītas mācīšanās norises, kā arī sniegs iespēju dalīties ar savu mācīšanās, domāšanas pieredzi.

6

Plānot mācības kopā/saskaņot mācīšanās veidu ar kolēģiem/veidot ar kolēģiem vienotu pašvadītas mācīšanās īstenošanas plānu

Skolām jāpalīdz attīstīt ikviena skolotāja lietpratība **pašvadītas mācīšanās nozarē**, lai skolotājiem veidotos kopīga izpratne un viņi darbotos saskanīgi un visās mācību jomās. Te nepieciešama arī sistemātiska pieeja, veidojot mācību materiālus un organizējot vienādus novērtējuma rīkus. Pašvadītas mācīšanās pieejai nevajadzētu būt kā papildu saturam, bet gan **principiem, kas integrēti ikvienā mācību jomā**.

Pašvadītas mācīšanās prasmju attīstības plāna piemērs (7.–8. klases skolēniem)

1. Iepriekšējo zināšanu aktivizēšana. Skolotājs vēstures stundā diskutē ar skolēniem par to, kas iepriekšējā mācību stundā mācīts un darīts, un iepazīstina ar stundā sasniedzamo rezultātu, kurā ietilpst arī kādas jaunas stratēģijas apguve vai iepriekš apgūtas lietošana. Kopīgi vai individuāli izvirzīts sasniedzamais mērķis var palīdzēt noteikt dažus kritērijus, lai stundas beigās novērtētu paveikto.

2. Jaunās informācijas apguve – stratēģijas mācīšana. Skolotājs izskaidro vai aicina skolēnus pašus analizēt, kā un kāpēc “zivs diagramma” var palīdzēt labāk apkopot dažādas vēsturiskas idejas, notikumus un saprast to saistību, cēloņsakarības savā starpā. Tad skolotājs modelē jeb rāda, kā savas piezīmes ievieto diagrammā un kā tas ļauj saprast vienas idejas saistību ar nākamo noteiktā laika periodā.

3. Mācīšanās virzīšana un atbalsts. Skolotājs aicina skolēnus savas piezīmes par pagājušo tematu vēsturē pārvērst “zivs diagrammā” un reflektēt par

to, vai, kā un kāpēc šāda pierakstu forma palīdz labāk apgūt konkrēto vēstures saturu. Procesā sniedz atbalstu, piemēram, uzdod virzošus jautājumus, sniedz atgriezenisko saiti.

4. Apgūtās stratēģijas patstāvīga lietošana. Skolēni, apgūstot jaunu tematu, fiksē faktus un atziņas, izmantojot konkrēto diagrammas paņēmieni. Izvērtē, vai un kā šāds pierakstu veids palīdz labāk mācīties.

5. Snieguma novērtēšana. Skolotājs ar diskusijas un jautājumu palīdzību pārbauda, vai skolēni ir sapratuši galvenos šīs metodes (“zivs diagrammas”) principus, tās galveno mērķi (atrast saistības un cēloņsakarības).

6. Pārneses veicināšana – strukturēta refleksija. Skolotājs rosina skolēnus reflektēt (individuāli, grupās, kopā), cik piemērots ir šis paņēmiens, kā izdevās to izmantot, vai varētu būt kāds cits paņēmiens un kur vēl to varētu izmantot nākotnē, citos mācību priekšmetos vai ārpus skolas. 9



Solvita Lazdiņa

Būt klasē un būt pašam

Par sociāli emocionālo mācīšanos – Rīgas pilsētas sākumskolas pieredze un rīki.

Nozīmīga caurviju prasmju grupa ir tās, kas palīdz bērnam un jauniešiem apzināties savas emocijas. Pašregulēt savu uzvedību sociāli pieņemamā veidā, veidot attiecības un sadarboties ar citiem cilvēkiem. Šo prasmju kopu un ar to apguvi saistītos procesus sauc arī par sociāli emocionālo mācīšanos. Kāda ir saistība starp pašvadīto mācīšanos un sociāli emocionālo mācīšanos? Kā to praktiski īstenot skolā? To jautājām *Skola2030* vecākajai ekspertei, Rīgas pilsētas sākumskolas direktorei Solvitai Lazdiņai.

Sagatavoja Alnis Auziņš, *Skola2030*
Foto: Evija Trifanova un Solvita Lazdiņa

Atgādiniet, lūdzu, ko saprotam ar sociāli emocionālo mācīšanos (SEM)! Kāda nozīme tai ir skolā vispār un saistībā ar caurvijām, pašvadītu mācīšanos?

Sociāli emocionālā mācīšanās ietver vairākas prasmju grupas: saprast sevi – savas emocijas, domas, stiprās puses;

pārvaldīt sevi – savas emocijas, uzvedību; saprast citus – būt empātiskam, ievērot ētiskās normas; veidot attiecības – efektīvi sazināties – un pieņemt atbildīgus lēmumus. Visas šīs caurviju prasmes ieplūst pašvadītās mācīšanās caurvijā, sadarbībā un arī pilsoniskajā līdzdalībā, kur svarīgi ir pieņemt atbildīgus lēmumus. SEM jēdzienā ir svarīgi saprast sistēmu. SEM uzsver secību: sākumā man jāmācās saprast sevi, pārvaldīt sevi, tad es spēju labāk saprast citus, veidot attiecības un pieņemt atbildīgus lēmumus.

SEM koncepta pētnieki izceļ četrus galvenos principus, kas attiecināmi arī uz caurviju prasmēm: darbs ir secīgs, visas lietas jā māca pakāpeniski, neskatoties tikai uz vecumposmu, darbs ir aktīvs, skolēni aktīvi iesaistās, noteikti strādā praktiski, darbs ir fokusēts, tiek attīstītas konkrētas prasmes, piemēram, skolēni apzina savas stiprās puses, izvērtē konkrētās situācijas, strādā noteiktā virzienā.

SEM ir cieši saistīta ar skolas vides veidošanu, jo tieši skolas vidē attīstās SEM. Tam jāpievērš liela uzmanība. Jādomā, kā skolas dažādās grupas, arī atbalsta personāls, tehniskais personāls, tāpat vecāki ietekmē attiecību veidošanos, jo attiecībām ir ļoti liela loma, lai bērns vēlētos piederēt skolai un līdz ar to arī jēgpilni mācītos. Arī mūsu projektā mēs runājam, ka ir jāveido skolas iekšējā kultūra, ētoss. Pievēršoties jautājumam par pašvadītu mācīšanos, tas skar šādas prasmju grupas: saprast sevi, pārvaldīt sevi, tas ir, saprast to, kā es jūtos dažādās situācijās, tieku galā ar stresu, dažādiem impulsiem, tā ir māksla sevi disciplinēt, motivēt darbībai, arī izvirzīt mērķi. Īsāk sakot, SEM izpaužas caurvijās.

Kā jūs pati īstenojat sociāli emocionālo mācīšanos skolā? Lūdz, miniet kādu praktisku metodi, piemēru!

Kā pie mums bērni mācās pārvaldīt emocijas, domas un uzvedību? Vairākās klasēs septembrī sākam dienu ar

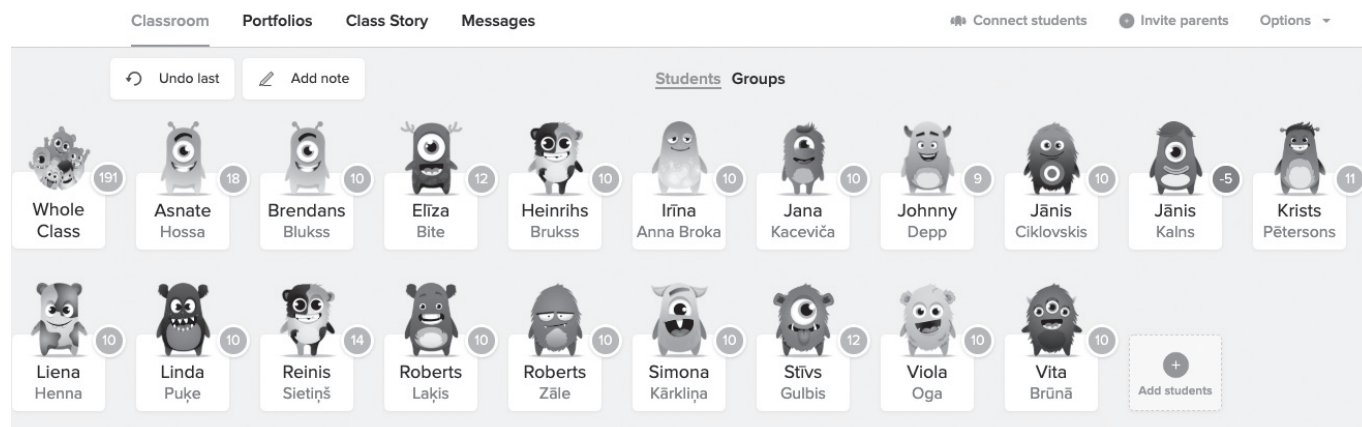


2. attēls. Noteikumi stundā – tapuši kopā ar bērniem

1. attēls. Emociju termometrs



savu emociju nosaukšanu un atzīmēšanu **emociju termometrā** (1. attēls). Piemēram, pirmo klašu skolotājas no paša rīta, bērnam ienākot klasē un sasveicinoties ar katru individuāli, pajautā, kā bērns jūtas, un aicina knaģīti ar savu vārdu novietot pretim konkrētajai emocijai. Bērni drīkst nākt uz skolu arī bēdīgi vai dusmīgi, galvenais – iemācīties nosaukt emocijas un situācijas, kas tās radījušas. Dienas laikā tiek atvēlēts brīdis (vai vairāki) pārdomām un iespējām savu vārdu pārvietot iepretim citām emocijām. Sastopamies arī ar kurioziem. Piemēram, vairākums bērnu pēc konkrēta uzdevuma veikšanas jūtas priecīgi – darbs ir paveikts, viņus apmierina rezultāts, taču viens no klases tā nejūtas un novieto savu knaģi pie dusmām. Klasesbiedrs, labu gribēdams, brīvā brīdī dusmīgā bērna knaģi pārvieto pie grupas ar pārējiem, jo domā, ka tā var palīdzēt situāciju atrisināt. Te nu rodas dabiska iespēja sarunāties – kā var palīdzēt otram justies labāk, jo knaģa pārvietošana vien radīja blakus efektu – bērns nu jau jūtas bēdīgs, jo citi viņu nav sapratuši. Savukārt skolotāja uzsver, ka drīkst skolā piedzīvot dažādas emocijas, arī atšķirīgas no grupas, galvenais – mācīties saprast, kas tās radīja, nosaucot vārdā



3. attēls. "Class dojo" sistēma noteikumu ieviešanas atbalstam

notikušo. Dažkārt jāizmanto vingrinājumi, kas emocijas un domas palīdz pārvaldīt, piemēram, dziļā elpošana, skaitīšana līdz 10, mandalu krāsošana.

Rīta pirmajā stundā – sociālo zinību un ētikas laikā – bērni dažādās klasēs mācās pievērst uzmanību sev – ķermenim un elpai. Vēlāk apgūtās prasmes var vai varēs izmantot, lai koncentrētos svarīga uzdevuma veikšanai vai nomierinātos, kad bērns ir satraucies. Ir patīkami vērot, ka pirms uzstāšanās, pārbaudes darba bērni ir aizvēruši acis, noskaņo sevi tālākām darbībām.

Izvēle – kā runāt par emocijām un mācīties tās apzināties un pārvaldīt – izriet no konkrētās klases

vajadzībām, kā arī bērnu un skolotāja gatavības sarunāties par jautājumiem, kas ir personiski svarīgi. Ne visi pedagogi ir atvērti šādām sarunām, vingrinājumiem, kas palīdz bērniem saprast sevi, taču, skatoties no skolas perspektīvas, – skolotāji mācās cits no cita, dalās pieredzē, un mēs redzam, ka labā prakse tiek pārņemta no klases uz klasi.

Noteikumi klasē, kas tiek veidoti, skolotājiem un bērniem savstarpēji sadarbojoties, un to ieviešana ir vēl viens piemērs, kā caurviju prasmes – pašvadītu mācīšanos un pilsonisko līdzdalību – ieviest skolas ikdienā.

Skolotāju starpā esam nolēmuši, ka mācību gada sākumā, pirmajā nedēļā, visi klašu skolotāji kopā ar bērniem vienojas par **noteikumiem stundā**. Piemēram, 3. klasē katrs skolēns veidoja savu domu karti, atbildot uz jautājumu, ko ir svarīgi darīt stundā. Tad skolotāja domas pierakstīja uz tāfeles, veidojot kopsavilkumu. Skolotāja palīdzēja pārveidot domas īsos, konkrētos un pozitīvos teikumos, kas tagad stāv klases priekšā uz sienas (2. attēls).

Noteikumu ieviešanas atbalstam visi klases skolotāji izmanto **"class dojo" klasvadības sistēmu** (3. attēls, kas nav īsts, bet mākslīgi veidots tieši šim rakstam), t. i., krājot punktus par konkrētu noteikumu ieviešanu, bērniem ir iespēja iegūt individuālās un klases "balvas". Skolotāji ļauj pilnveidot katra bērna "class dojo" tēlu, izvēloties sev atbilstošu avataru. Patlaban 5. klasē punkti tiek piešķirti par laicīgu gatavību stundai, aktīvu līdzdalību tajā (jautājumu uzdošanu, iesaistīšanos diskusijās u. c.) un palīdzības sniegšanu citiem

Lietojot šo atbalsta sistēmu, nedrīkst aizmirst par attiecību veidošanu starp skolotājiem un skolēniem. Piemēram, angļu valodas skolotāja, ienākusi klasē, uzreiz pievērs uzmanību tiem, kas jau ir darbavietu sakārtojuši, ar prieku angliiski sakot un tulkojot, ka viņa ir gandarīta par Jorenu, Melitu un Sašu, viņa uzsmaida vienam, izveido acu kontaktu ar otru un draudzīgi uzsit uz pleca trešajam

4. attēls. Mērķu māja



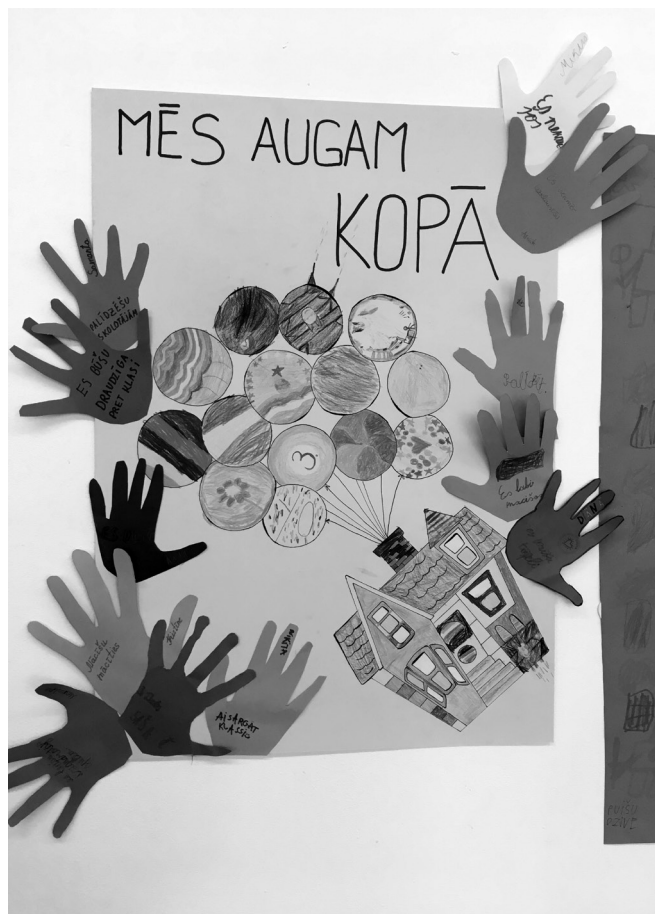
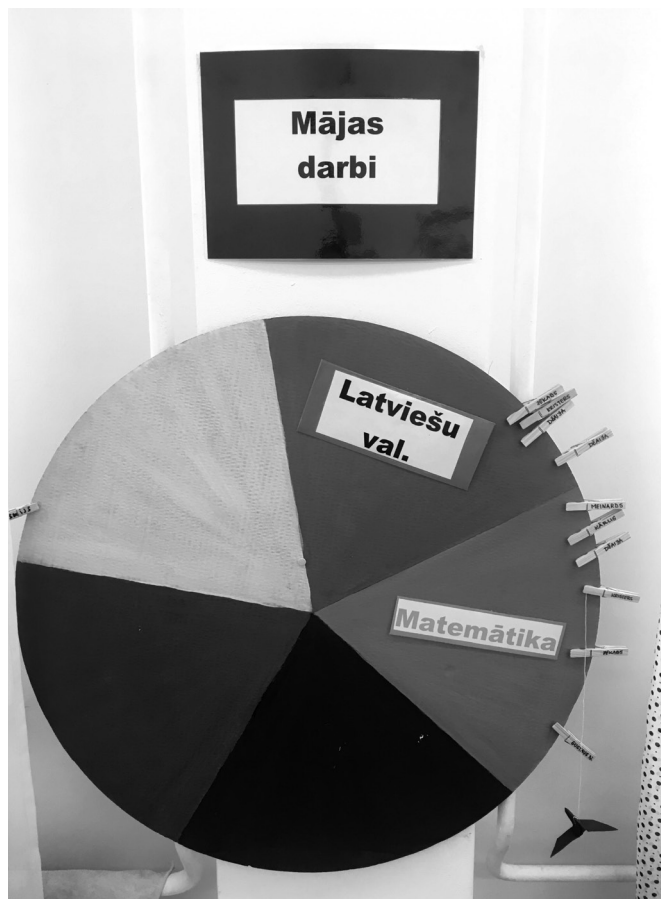
stundai gatavajam bērnam, kas jau ir pieskrējis pie viņas. Kas notiek ar pārējiem? Viņi steidz iekārtot savas darbvietas un vēro, vai skolotāja viņus arī ieraudzīs un paslavēs. Skolotāja ievēro un vai nu pamāj ar galvu, pasmaida, vai nu nosauc vārdu.

Tāpat nedrīkst aizmirst, ka noteikumu ievērošana jāatbalsta, runājot par to, kas padodas, lepojoties ar pārmaiņām, un nedrīkst izpalikt vienošanās par to, kas vēl jāuzlabo. Skatoties skolas līmenī, ir svarīgi, ka visi skolotāji palīdzētu attīstīt vienas un tās pašas bērniem nepieciešamās prasmes. Kā viņiem tas izdodas, mūsu skolotāji pārrunā supervīzijās, kas notiek reizi divās nedēļās. Tādējādi arī skolotāji saņem atbalstu un ir gatavi pārvarēt grūtības, kas ir daļa no mācīšanas un mācīšanās.

Mācot bērnu plānot un izvirzīt mērķi, ir ļoti svarīgi ņemt vērā viņa personisās intereses un vajadzības. Tikai tā iespējams panākt aktīvu bērna līdzdalību šajā procesā.

Tāpēc mūsu skolā pirmajā, otrajā un trešajā klasē bērni zīmē savu mērķu māju (4. attēls). Viņi jau mācību gada sākumā izdomā savu konkrēto mērķi, ko grib sasniegt tuvākā vai tālākā laikā, piemēram, viens bērns grib iemācīties rakstīt visus lielos burtus, cits grib lasīt ātrāk un izlasīt vairāk grāmatu, ir bērni, kas teic, ka grib

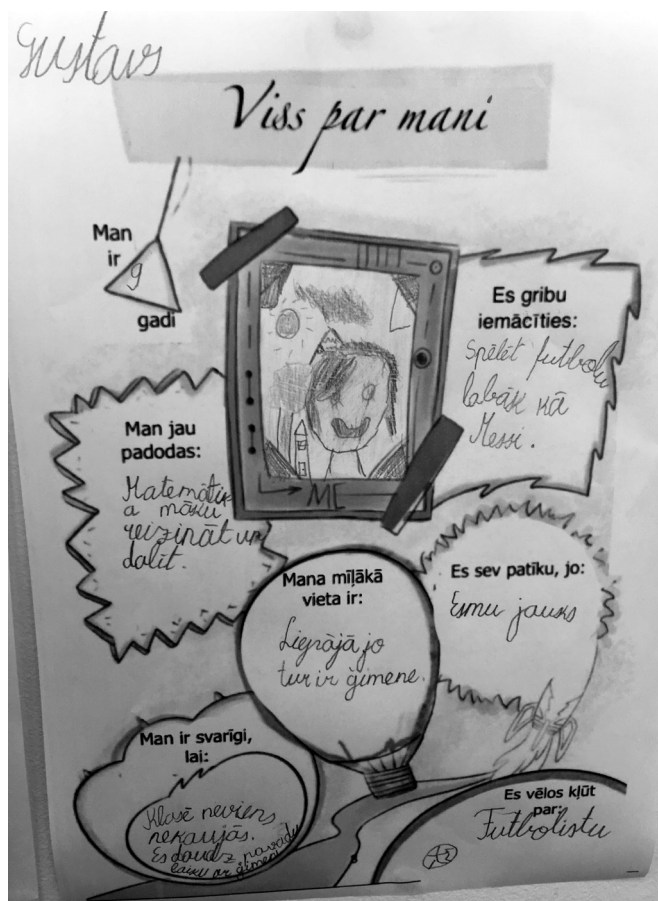
5. attēls. Atgādinājuma aplis



6. attēls. Katra bērna rociņa pauž, kādu atbalstu viņš vai viņa var dot klasei

iemācīties stundās sēdēt mierīgi, – te izpaužas sevis apzināšanās, paškontrolē. Mērķu mājas novietojam pie sienas. Katru māju veido vairāki ķieģeliņi, un vienā ķieģelītī ir ierakstīts konkrēts mērķis. Reizi divās nedēļās individuālā sarunā ar audzinātāju katrs bērns pārrunā, kā sokas mērķa īstenošana, un noskaidro, kā zinās, kad tas ir sasniegts. Ja skolēns un skolotājs vienojas, ka kritēriji ir izpildīti un mērķis ir sasniegts, tad attiecīgo ķieģelīti aizkrāso, un bērns domā nākamo mērķi, bet, ja pēc kāda laika bērns konstatē, ka mērķis tomēr nav sasniegts vai tik labi izpildīts, tad drīkst šo nesasniegto mērķi vēlreiz ierakstīt ķieģelītī. Šajā procesā ir ļoti svarīgi, lai skolotājs regulāri sarunātos ar bērniem par viņu mērķiem, atgādinātu kritērijus, kas jāizpilda, palīdzētu apzināties grūtības, kas šajā procesā rodas, un iespējas tās pārvarēt, tostarp sniedzot atbalstu, uzmundrinājumu. Mērķa sasniegšana ir arī jānosvin, jo laiks, kas atvēlēts panākumu svinēšanai, ir tikpat vērtīgs kā viss ceļš. Tas iemāca lepoties ar padarīto, atslābināties un priecāties, dalīties ar pozitīvām emocijām.

Dažās klasēs ir arī klases mērķu māja, kur skolēni vienojas par kopējo, svarīgo. Tie var būt gan akadēmiski, gan ar uzvedību saistīti mērķi. Svarīgi, lai šis process bērnus vienotu, proti, lai viņi mācītos atbalstīt cits citu,



7. attēls. Bērni domā un raksta par savām stiprajām pusēm un izaugsmes vajadzībām

nevis pretnostatītu, sakot – tu traucē mums sasniegt iecerēto. Tāpēc skolotājiem, kas to izmanto, jābūt gataviem ieraudzīt un atbalstīt jebkuru.

Piektajā, sestajā klasē lielajiem bērniem mēs mācām plānošanas prasmes, bet ne klasiskajā izpratnē, kam jābūt gatavam uz konkrēto dienu no skolotāja uzdotā. Mums ir mēneša lapa, tajā skolēns ieraksta, kurā dienā viņš darīs konkrēto darbu, un katram mācību priekšmeta skolotājam ir jāparedz laiks mācību stundas beigās, lai visi bērni pārdomātu, kurā dienā viņi izpildīs konkrēto uzdevumu. Garāku projektu gadījumā skolotājs palīdz bērniem darbus sadalīt soļos un plānot katra soļa izpildi noteiktā laikā, bērns to ieraksta **plānotājā**. Skolotājs raugās, kā sokas plānošana un uzdevumu izpilde, lai vēlāk šo darbību nodotu pašu bērnu pārziņā. Līdztekus plānošanai svarīgi ir skolēniem dot izvēles iespējas, tā veidojot paša bērna motivāciju un atbildību par mācīšanos, attīstot prasmes pieņemt apzinātus lēmumus. Piemēram, matemātikā no trim uzdevumiem skolēns var izvēlēties vienu. Skolotājiem nevajag baidīties, ka bērni var izvēlēties vieglākos uzdevumus. Skolēnam var būt savi iemesli izvēlēties tieši šo uzdevumu – varbūt nav laika, varbūt šis temats īsti neaizrauj. Svarīgākais ir saprast, kāpēc viņš tieši to ir izraudzījies.

Plānošanu iespējams efektīvi mācīties arī visā klasē. Piemēram, pie mums pirmajās klasēs, ja bērniem jāpilda kāds uzdevums patstāvīgi pēc stundām, skolotāja izmanto **atgādinājuma apli** (5. attēls). Uzdodot uzdevumu, kā atgādni apli ievieto konkrētā mācību priekšmeta vai projekta darba nosaukumu. Bērni, kas darbu izpildījuši, ierodoties skolā, knaģi ar savu vārdu pieliek pretim ierakstam un pašu darbu novieto tam paredzētajā kastē. Sistēma ir efektīva mācību gada sākumā un veicina vēlēšanos paveikt iepļānoto. Savukārt otrajā pusgadā tā vairs nav tik būtiska, jo bērni ir patstāvīgi, atceras iepļānoto, lieto dienasgrāmatas.

Lielākiem bērniem **mēneša plānu** var izvietot klasē. Plānā tiek ierakstīti katra darba nodošanas termiņi, plānotie pārbaudes darbi, skolas un klases kopējie pasākumi. Ir klases, kuras plānā iekļauj bērnu un skolotāju svinamās dienas. Ejot šādu ceļu, skolotāja uzdevums ir atgādināt par ieskatīšanos, un to lieliski var modelēt. Piemēram, skolotājs ienāk klasē, palūkojas uz kalendāru un saka: “Jā, šonedēļ jums ir kāds darbs jāveic katru dienu – pirmdienā... (nosauc visus ierakstus)” Vēl ir jāvienojas par to, kurš ieraksta plānoto – skolotājs, skolēns, kam skolotājs to lūdzis, vai viens par plānošanu šomēnes atbildīgais.

Kā apzināties un izmantot klasē skolēnu stiprās puses un attīstības vajadzības? Lūdzu, miniet kādu piemēru!

Mācību gada sākumā skolotāji kopā ar bērniem pārdomā, kādas ir viņu stiprās puses vai izaugsmes vajadzības (7. attēls). Process sākas ar to, ka skolotāja stāsta, ka klase ir grupa, kas aug kopā. Grupa var palīdzēt citiem vai gluži otrādi – traucēt. Līdz ar to ir svarīgi pārdomāt, ko es varu dot grupai. Viena no iespējām ir dalīties ar to, kas padodas; otra – mācīties uzvedību, kas radīs apstākļus, lai visi varētu kopā efektīvi strādāt. Skolotāja aicina bērnus nosaukt dažādas idejas, kas tiek pierakstītas uz tāfeles divos stabiņos. Tad **bērni domā paši par sevi, lai savu atbalstu klasei ierakstītu rokas attēlā un ielīmētu tam paredzētajā vietā** (6. attēls). Tas ir darbs, ko nevar izdarīt vienreiz, pie tā ir nemitīgi jāatgriežas, lai klasei kā grupai būtu resursi un skolēni pārraudzītu arī to, kā sokas tos izmantot. Piemēram, bērns ar izgudrotāja ķērienu var citiem radīt spēles, izdomāt dažādus radošus risinājumus. Ja klasē gadās pēc tā vajadzība, tad šim skolēnam to var palūgt. Cits bērns jāpaslavē par to, ka viņam izdodas būt klusākam, apvaldot savu vēlmi runāt stundas laikā. Izveidotās rokas ierakstu var mainīt, papildināt. Galvenais ir neaizmirst to, pie kā strādāts, un lūkoties, kā katrs veido grupu. ☺



Labās prakses seminārs Valmierā šā gada maijā

Pašvadīta mācīšanās aprobācijas skolās

Divdesmit sešas no 100 pilotskolām, kas divus mācību gadus aprobēja pilnveidoto mācību saturu un mācīšanās pieeju, īpaši pievērsās pašvadītas mācīšanās caurviju prasmēm. Atskatoties un izvērtējot paveikto, skolotāji atzīst, ka svarīgi ir darba sākumā, plānošanā, skaidri izvirzīt mērķus un uzdevumus, būtiski ir pašiem saprast, tieši kādas prasmes viņi grib savos skolēnos attīstīt, kā arī atklāt skolēniem, ko pieaugušajiem – gan skolotājiem, gan skolu administrācijas pārstāvjiem, gan arī vecākiem – nozīmē “pašvadīta mācīšanās”.

Rasa Dirvėna, *Skola2030* vecākā eksperte
Foto: *Skola2030*

Pilnveidotā mācību satura un mācīšanās pieejas maiņas ieviešanai skolās jau trešo gadu notiek aprobācijas process, kurā iesaistītas 100 izglītības iestādes (aprobācijas skolas jeb tā dēvētās pilotskolas). Aprobācijas mērķis ir izvērtēt, kā skolās un pirmsskolās iespējams ieviest un nostiprināt tādu pieeju mācībām, kur skolēnu mācīšanās rezultāts ir lietpratība, tostarp iedibinot/attīstot uz skolēna sasniedzamo rezultātu vērstu mācību plānošanu un skolotāju sadarbību skolas līmenī kā ikdienas praksi.

Pirmajā aprobācijas gadā – 2017./2018. m. g. – katrai pilotskolai bija jāizvēlas viena caurviju prasme, kuru ieviest izglītības iestādes darbā, veidojot un attīstot izpratni, vispirms skolotājiem, tad procesā iesaistot skolēnus. Tālākā aprobācijas gaitā 2018./2019. m. g. pilotskolas varēja izvēlēties turpināt iedziļināties izvēlētajā caurvijā vai to mainīt, vadoties pēc skolas reālajām vajadzībām, iekšējiem analīzes datiem, kuri apliecina vajadzības, un skolas kopējiem mērķiem. Daļa skolu izvēlējās turpināt strādāt pie izraudzītās caurvijas, saskatot attīstību iedziļinoties, turpretī daļa izvēlējās attīstīt citas caurviju prasmes, izmantojot iegūto pieredzi un izvirzot konkrētus uzdevumus.

Liepājas Valsts 1. ģimnāzijas izvirzītais mērķis bija: "Skaidri definēt sasniedzamo rezultātu un plānot mācīšanās procesu, lai rezultātu sasniegtu."

Pilotskolas ar gūto pieredzi, vērojumiem un sasniegumiem ir dalījušās komandu mācību semināros un pieredzes apmaiņas pasākumos, konferencēs, un sniegumu atzinīgi ir novērtējuši, ar gandarījumu tam sekojuši līdzī *Skola2030* ekspertī.

Nozīmīgākās atziņas no pilotskolu pieredzes

Pilotskolas ir atzinušas, ka ļoti būtiski ir jau plānošanā skaidri definēt mērķi un uzdevumus, kā arī saplānot mērķa sasniegšanas gaitu. Tieši mērķtiecīgam un efektīvam plānošanas procesam aprobācijās gaitā iesaistītās pilotskolas veltījušas lielu uzmanību, laiku un darbu, kas savukārt prasījās pārmaiņas darba organizācijā, attieksmē un domāšanā par jautājumiem, kurus skolā vēlas uzlabot. Mērķu izvirzīšanai, darbību plānošanai gan pašvadības caurvijas īstenošanai, gan citiem pilotskolām nozīmīgiem mērķiem tika aktualizēts un izmantots jau zināmais *SMART* paņēmieni (kas nozīmē, ka mērķis ir [no angļu valodas] *specific* – konkrēts, *measurable* – izmērāms, *attainable* – sasniedzams, *relevant* – būtisks, atbilstošs un *time based* – laikā ierobežots, ar termiņu). Veiksmīgi izveidots plāns, nozīmīgāko uzdevumu un darbību noteikšana jau plānošanas procesā ir būtisks priekšnoteikums mērķu sasniegšanai.

Skolēniem ļoti nozīmīgi ir redzēt un pieredzēt, kā mēs, pieaugušie – gan skolotāji, skolu vadītāji, gan arī vecāki – paši demonstrējam, ko nozīmē "pašvadība", kā ikdienā plānojam sasniegt savus izvirzītos mērķus vai veicamos darbus un pienākumus, kā paši izvērtējam un pieņemam

lēmumus tālākām darbībām. Skolēniem jāpiedzīvo pats "plāno – uzraugi – novērtē" process, refleksija par paveikto un sasniegto, lai izvirzītu nākamos mērķus un plānotu tālākos darbības soļus.

Skolotājiem būtiski ir saprast, tieši kādas prasmes viņi grib savos skolēnos attīstīt, lai dotu iespēju pilnveidoties viņu pašvadības prasmēm, – kā skolēns gūs vajadzīgo pieredzi, lai tās attīstītu, kas skolotājam tādēļ jādara, kādas ir sagaidāmās skolēna darbības, attieksmes, lai saprastu, veiksmīgi plānotu un vadītu paši savu mācīšanās procesu, spētu adekvāti pašnovērtēt. Skolotājam ir skaidri jāsaprot un jāizplāno, kāds atbalsts un kādā veidā sniedzams, lai skolēnam veidotos izpratne, ieradumi, kas ved pie šīm prasmēm. Šīs prasmes skolēnos attīstās izteiktāk, ja skolotājs pārstāj dominēt mācību procesā, uzticas skolēniem, viņu spējām un spēkiem pašiem nonākt līdz secinājumiem un risinājumiem, atvēl laiku skolēnu domāšanai un argumentācijai, izpratnes veidošanai.

Kā lielāko ietekmi sekmīgai rezultāta sasniegšanai pilotskolas min šādus prakses piemērus.

- Kopīgā plānošana pašvadības caurviju prasmes ieviešanai/attīstīšanai, izpratnes padziļināšana un atbildības jomu skaidra definēšana.
- Vienošanās skolotāju grupā, kura strādā ar konkrētiem vecumposma skolēniem vai kādā klašu grupā, par atbilstošiem uzdevumiem un piemēriem un to loģisko, vispiemērotāko apguves vietu un laiku mācību saturā.
- Konsekventa plāna/vienošanās uzturēšana un refleksija procesā un rezultātā. 9

Skolas, kuras aprobācijas laikā bija izvēlējušās attīstīt pašvadības mācīšanās caurviju prasmes:

- Andreja Upīša Skrīveru vidusskola,
- Brocēnu internātpamatskola,
- Cesvaines vidusskola,
- Druvas vidusskola,
- Elejas vidusskola,
- Grobiņas sākumskola,
- Kalsnavas pamatskola,
- Liepājas Valsts ģimnāzija,
- Limbažu sākumskola,
- Līvānu 1. vidusskola,
- Mālpils vidusskola,
- Mārupes vidusskola (kopš 2019. gada 1. septembra Mārupes Valsts ģimnāzija),
- Ogres 1. vidusskola,
- Preiļu 1. pamatskola,
- Rēzeknes internātpamatskola – attīstības centrs,
- Rīgas Franču licejs,
- Rīgas internātvidusskola bērniem ar dzirdes traucējumiem (tagad Rīgas Ēbelmuižas pamatskola),
- Rucavas pamatskola,
- Rugāju novada vidusskola,
- Šķībes pamatskola,
- Tukuma 2. vidusskola,
- Valkas Jāņa Cimzes ģimnāzija,
- Valmieras sākumskola,
- Valmieras Valsts ģimnāzija,
- Vecumnieku vidusskola,
- Zaķumuižas pamatskola.



Piecu soļu patstāvīgās mācīšanās attīstīšanas metode

Lai veicinātu skolēnus uzņemt atbildību par savu mācīšanos, Elejas vidusskolā sākumskolas 1.–4. klašu grupā visos mācību priekšmetos, sākot no 2017./18. mācību gada, tika ieviesta mērķa izvirzīšanas īstenošanas un sasniegšanas 5 soļu programma. Savā pieredzē par to dalās Elejas vidusskolas matemātikas skolotāja Mārīte Lazda, kura arvien izmēģina un ievieš interesantas, radošas idejas savās mācību stundās, un sākumskolas skolotāja un direktora vietniece izglītības jomā Marianna Madžule. Elejas vidusskola ir viena no pilotskolām, kas divus gadus ir piedalījusies pilnveidotā satura un pieejas aprobācijā, un Marianna ir arī sākumskolas aprobācijas grupas vadītāja savā skolā.

Mārīte Lazda, Marianna Madžule, Elejas vidusskolas skolotājas
Foto: Lauma Kalniņa

“Kad pirms diviem gadiem domājām par to, ko gribam mainīt savā darbā, mēs, Elejas vidusskolas sākumskolas

skolotāji, sapratām, ka visvairāk mūs nogurdinājis tas, ka skolēni neuzņemas atbildību par savu mācīšanos. Tiklīdz skolēnam radās jebkādas grūtības, tā skolēns sauca palīgā skolotāju, sakot, ka nedzirdēja, nesaprata, kas jādara, aizmirsa, neprot u. tml. Gribējām izstrādāt kādu efektīvu

paņēmienu, kas rosinātu skolēnus vairāk darīt un apgūt pašiem.

Pieci patstāvīgās mācīšanās soļi

Domājām, kuros brīžos visvairāk izpaužas skolēnu neprasme būt patstāvīgiem, un izlēmām, ka sāksim ar stundas līmeni un skolēnu prasmi risināt situāciju, kad stundā kaut ko nesaprot vai neprot izdarīt. Izlēmām sistemātiski nostiprināt skolēnos ieradumu risinājumus mācību situācijām vispirms meklēt pašiem un tikai pēc tam, ja vajadzīga palīdzība, griezties pie skolotāja. Lai to iemācītu, izmantojām skolēniem piecu soļu pašvadītas mācīšanās stratēģiju, ko nosaucām “5 patstāvīgās mācīšanās soļi” un kas ir pielāgota, lai veiksmīgi un efektīvi darbotos mūsu skolā.

5 patstāvīgās mācīšanās soļi

1. Lasi un mēģini darīt.
2. Nesapрати – lasi vēlreiz!
3. Meklē palīdzību klādē, atgādnē, grāmatā.
4. Jautā pēc palīdzības klasesbiedram.
5. Jautā skolotājam.

Sākumskolas komandā vienojāmies, ka visi skolotāji savā praksē iekļaus šīs stratēģijas mācīšanu skolēniem. Ja nepieciešams, pielāgos to sava mācību priekšmeta specifikai, piemēram, mūzikas vai sporta stundās. Vienojāmies, ka sāksim to visi kopā konkrētā dienā un ar stingru nostāju – šis ir jaunais noteikums, kā klasē strādājam.

Uzsākot strādāt ar šo metodisko paņēmienu – stratēģijas mācīšanu –, mēs daudz runājām ar skolēniem par to, kāpēc ir šis noteikums, kādi ieguvumi no tā būs skolēniem un skolotājiem. Klasēs izvietojām atgādnēs “5 patstāvīgās mācīšanās soļi” un katrā situācijā, kad skolēni ko pārjautāja, teica, ka nesaprot, norādījām uz atgādni. Sākumā katrā stundā atgādinājām par jauno kārtību, vēlāk sākām to darīt pēc vajadzības, aptuveni reizi nedēļā.

Jaunā kārtība nenožīmē, ka skolēni vispār nedrīkst uzdot jautājumus. Mēs tāpat kā iepriekš devām norādes, skaidrojām uzdevumus, devām iespēju skolēniem jautāt, un tikai tad, kad visi bija visu noskaidrojuši, spēkā stājas atgādnēs pieci soļi.

Izaicinājumi un ieguvumi

Sākumā šī noteikuma ievērošana no skolotāja prasīja

pūles – pašam atcerēties, vienmēr atgādināt skolēniem un panākt, ka skolēni šo stratēģiju izmanto. Bija klases, kas ar interesi pieņēma jauno, bija tādas, kurās gāja grūtāk. Sākumskolēni kopumā ir aizrautīgi un atvērti jaunajam, tāpēc pārmaiņas nebija tik grūtas, kā bijām iedomājušies. Paši jaunākie skolēni, pirmās klases, jauno sistēmu pieņēma vieglāk.

Piecu soļi izpildi sagaidījām arī no tiem skolēniem, kas mācās pēc speciālās programmas skolēniem ar mācīšanās traucējumiem. Pašlaik mūsu skolā 1.–4. klašu grupā mācās deviņi bērni ar dažādiem mācīšanās traucējumiem. Klasesbiedri iesaistījās šo skolēnu atbalstīšanā, izskaidrošanā, palīdzēšanā. Protams, bija brīži, kad skolēni no savas puses bija izdarījuši visu, lai atbalstītu kādu klasesbiedru, bet viņš tomēr nevarēja izpildīt uzdevumu, – tad talkā devās skolotāja. Šādā ziņā šī jaunā pedagoģiskā prakse ļāva mums labāk iemācīties sadarboties, izprast vienam otru un atbalstīt. Mēs esam dažādi, bet mums kopā jāiet uz mērķi.

Ja vēlas, lai šī pašvadītas mācīšanās stratēģija kļūtu par skolēnu ieradumu, nepieciešams sistemātiskums. Nevar pamēģināt nedēļu vai divas un teikt, ka maniem skolēniem tas neder. Lai mainītu vecos ieradumus pret jauniem, mūsu skolai vajadzēja vienu mēnesi. Un tas bija situācijā, kad tā strādājām visi kolēģi reizē. Kad redzējām, ka mūsu izvēlētie darba paņēmieni darbojas un skolēni tiešām kļūst patstāvīgāki, bijām iedvesmoti turpināt darīt. **Secinājām: ja skolēns iemācās patstāvīgi un atbildīgi strādāt, tas prasa aizvien mazāku skolotāju iesaisti klasē.**¹

Saistītie atbalsta pasākumi

Skolēnu lielākam atbalstam veidojām fizisko vidi, izmantojot dažāda veida atgādnēs pie klašu sienām, mainījām klases iekārtojumu, piemēram, solu izvietojumu. Veidojām ar skolēniem kopīgus izglītojošus plakātus, radošo darbu izstādes. Skolotājiem izveidojām kopēju Google kontu, kurā pedagogi ievietoja savus praktiskos piemērus, vērojumus, atziņas par paveikto stundu darbā vai lietotos metodiskos paņēmienu, tāpat piefiksēja arī pieņemtos lēmumus pašvadības ieviešanā. Sākumā tā bija kā skolotāju dienasgrāmata, kurā katrs ierakstīja, kā viņam veicas, piefiksēja noderīgās idejas, lai darba gaitā tās neaizmirstos un varētu dalīties ar kolēģiem, – tam ikdienā parasti neatliek laiks. Šāda informācijas apmaiņa deva iespēju analizēt, salīdzināt, atmett lieko un nonākt pie izmantojama materiāla. Kad materiāls bija tapis, kontu izmantojām jauniem mērķiem.

1) Līdz ar to skolotājs var vairāk laika un uzmanības pievērst mācību satura nianšu skaidrošanai, diferencēšanai un individuālam skolēnu atbalstam. [Red.piezīme]

Skolotāja loma bija vadināt skolēnus izmantot atgādnes. Tiklīdz skolotājs pamana kādas grūtības, tā nevis no jauna skaidro un atgādina, kas šādā situācijā jāatceras, bet norāda uz atgādni. Ar laiku skolēni sāka paši ar acīm meklēt, atcerēties, kurā vietā atrodama kāda noderīga informācija. Arī šādā veidā skolēni pierod, ka skolotājs nav vienīgais palīgs.

Ieviesām izmaiņas klasē, piemēram, lai varētu labāk nostiprināt piecu soļu stratēģijas lietošanu, pārsēdinājām skolēnus un atļāvām viņiem sarunāties klasē tā, lai katram būtu iespēja kādam ko pajautāt. Lai neviens nebūtu situācijā, ka tikai jāskaidro apkārtējiem, bet pašam nav neviena, ar ko aprunāties, ja ir kas neskaidrs. Ja sola biedra nav skolā vai viņš nevar palīdzēt, tad var jautāt citiem apkārt sēdošajiem. Skolēni ātri saprata, kur meklēt savu atbalsta klasesbiedru.

2. klases skolēniem devām iespēju sēdēt pusaplī. IZRĀDĪJĀS – tas, ka skolēni redz visus pārējos, viņiem palīdz, nevis traucē koncentrēties. **Skolēniem mazinājās vēlme grozīties, skatīties, ko dara priekšējie un aizmugurējie**, – tas vairs nebija aktuāli.

Mēģinājām piecu soļu stratēģijas izmantot ne tikai mācību satura apguvē, bet arī uzvedības, saskarsmes jomā. Rosinājām skolēnus nevis tūlīt mēģināt iesaistīt skolotājus, piemēram, savstarpēja konflikta risināšanā vai nespējā paveikt kādu darbiņu, piemēram, aizsiet sporta kurpju auklas, bet mudinājām rīkoties citādi, sakot: "Rīkojies pats! Domā, ko darīsi!" Šeit gan radās vairāki izaicinājumi, un tagad turpinām strādāt pie tā, lai veicinātu skolēnu prasmi patstāvīgi risināt konfliktsituācijas.

Piecu soļu stratēģijas ieviešana ļāva mums ieraudzīt atgādņu izmantošanas priekšrocības. Sākām tās izmantot vairākos mācību priekšmetos. Skatījāmies pēc situācijas – kas skolēniem ikdienā piemirstas, par to veidojam atgādni. Piemēram, divskaņi, patskaņi, pareizrakstības likumi. Ar laiku klases sienas kļuva gluži raibas. Skolotāja loma bija vadināt skolēnus izmantot atgādnes. Tiklīdz skolotājs pamana kādas grūtības, tā nevis no jauna skaidro un atgādina, kas šādā situācijā jāatceras, bet norāda uz atgādni. Ar laiku skolēni sāka paši ar acīm meklēt, atcerēties, kurā vietā atrodama kāda noderīga informācija. Arī šādā veidā **skolēni pierod, ka skolotājs nav vienīgais palīgs.**

Mācīšanās mērķu izvirzīšana

2018./2019. mācību gadā nolēmām iesākt turpināt, jo sapratām, ka pašvadītas mācīšanās vides un priekšnoteikumu veidošana ir **ilgstošs, pakāpenisks process**. Izvirzījām mērķi "Skolēns prot izvirzīt mērķi mācību stundai un plānot soļus tā sasniegšanai", tā cerot veicināt vēl lielāku atbildību un patstāvības pieaugumu skolēnos.

Soļi mācīšanās mērķu izvirzīšanai

1. Skolēns mācās pats vai ar skolotāja palīdzību nosaukt mērķi.
2. Skolēns mācās izvirzīt mērķi dažāda veida aktivitātēm.
3. Skolēns ar skolotāja palīdzību plāno mērķa sasniegšanas soļus.
4. Skolēns plāno darbības soļus mērķa sasniegšanai.

Domājot par mērķu izvirzīšanu, pirmkārt, **skolēnam ir jāpiedzīvo, kā tas notiek, kāds mērķis izskatās un kam tas vajadzīgs**. Vispirms mērķus izvirza skolotājs. Skolotājs rāda, kā tas notiek, piemēram, runā par dažādām savām darbībām un to mērķiem ("Es tagad to daru tāpēc, lai...").

Nākamais solis – mācījām skolēniem pašiem nonākt līdz tam sasniedzamajam rezultātam, ko skolotājs stundai bija iecerējis. Piemēram, skolotājs stundas sākumā skolēniem pastāsta, kāds būs šodienas temats, un tālāk ar jautājumu palīdzību virza skolēnus. Piemēram, temats – četras matemātiskās darbības. Skolotāja jautā: "Ko tas varētu nozīmēt? Kas tev jāprot, lai tu varētu veikt visas četras darbības? Ko tu jau proti? Ko vēl neproti?" Skolēni parasti aktīvi iesaistās, un mēs ātri nonākam līdz tam, kas mums šodien jāapgūst. Tad mēģinām precīzāk formulēt skolēnam sasniedzamo rezultātu mācībās. Te skolēniem noder tas, ka viņi ir dzirdējuši rezultātu formulējumus un zina, ka parasti tos sākam ar "zināsim, pratīsim, mācēsīsim". Šādi kopīgi nonākam līdz stundas sasniedzamajam rezultātam – mērķiem, kas mums jāsasniedz.

4. klases skolēni izvirzīja individuālus mērķus, domājot par savu ārpusklases lasīšanu. Skolotājs nedrīkst atstāt skolēnu vienu mērķa izvirzīšanā. Skolotāja uzdevums ir vadināt skolēnu ar jautājumu palīdzību, lai palīdzētu nonākt līdz jēgpilnam mērķim, lai tas nebūtu izplūdis, bet tiešām skolēnam noderīgs un palīdzošs. Skolotājs jautā sīkāk par skolēna mērķi, salīdzina ar saviem priekšstatiem par skolēnam prasmēm, palīdz formulēt. Kad skolēni

jūt skolotāja interesi un mērķa lietderību, viņi ar prieku darbojas, lai to sasniegtu. Kad darbs paveikts, skolotājs jautā, kā skolēnam gājis. Parasti skolēni to stāsta visiem klasesbiedriem, jo tas pārējiem palīdz mācīties. Runājam arī par to, ka ikkatrs var kļūdīties un ka to vajag atzīt, – tas palīdz pašam un citiem no tā mācīties.

Ieteikumi

Dažādos Skola2030 pieredzes semināros par pilnveidoto saturu un pieeju daloties šajā pieredzē, manījām lielu, neviltotu citu skolu kolēģu ieinteresētību. Pats galvenais, visi vaicāja, kā to iespējams īstenot, vai tas tiešām praktiski darbojas reālā dzīvē, piemēram, šie 5 soļi. Tāpēc stāstījām, demonstrējām, ko un kā darām, uzsvērdami, ka tas patiešām darbojas, taču ir jāpieliek ilgošas pūles.

Domājot par skolēnu pašvadītu mācīšanos, iesaku sākt ar pieciem patstāvīgās mācīšanās soļiem. To darot, būtu svarīgi ņemt vērā šādus ieteikumus.

1. Vienoties ar kolēģiem, darīt to vairākiem reizē.
2. Pastāstīt skolēniem par jauno kārtību un pamatot,

kāpēc tāda vajadzīga. Atklāti runāt ar skolēniem par to, kādas grūtības esat novērojusi mācību procesā un kā piecu soļu stratēģija var palīdzēt.

3. Ja esat izlēmuši īstenot šo praksi, tad pieturēties pie tās. Šo praksi nevar sekmīgi ieviest, ja to īsteno tikai dažreiz, bet citas dienas aizmirsīs, – tad skolēni to nepieņems.

4. Izmēģināt sistemātiski lietot jauno pedagoģisko praksi vismaz vienu mēnesi.”

Atgādne 3.–4. klases skolēniem

1. Ko tu jau zini, proti, vari?
2. Ko tu ar to iesāksi?
3. Kā nokļūsi līdz savam mērķim? Kādā veidā?
4. Veido savus secinājumus, kas izdevās, kas neizdevās?
5. Seko skolotāja ieteikumiem!

The image shows a grid of seven magazine covers for the publication "DĒMAT. DARĪT. ZINĀT." Each cover features a photograph of children engaged in various activities and includes short text snippets. The covers are arranged in two rows: four in the top row and three in the bottom row. The background of the entire grid is a solid teal color.



Arita Lauka konferencē "Darbojos, izziņu – mācos ar prieku"
14.martā Valmieras kultūras centrā. Foto: Anrijs Požarskis

Ēka jābūvē no pamatiem

Kā mācīsim caurviju prasmes pirmsskolā? Ņemot vērā, ka pilnveidotajā mācību saturā ir paplašināts izglītības mērķis. Tas vairs nav tikai iemācīties lasīt, rakstīt, dziedāt, bet arī apgūt vispārīgās jeb caurviju prasmes.

Sagatavoja Aija Petrovska un Alnis Auziņš, *Skola2030*

Konferencē pirmsskolu pedagogiem "Darbojos, izziņu – mācos ar prieku", kas norisinājās šā gada martā Valmierā, *Mg. paed.* Arita Lauka, *Skola2030* pirmsskolas pedagogu profesionālās pilnveides vecākā eksperte, privātās PII "Maziņš kā jūra" dibinātāja, iepazīstināja ar galvenajiem akcentiem, kas pirmsskolas izglītības posmā ir svarīgi katrai no caurviju prasmēm. Aplūkojot pašvadītu mācīšanos, kritisko domāšanu un problēmu risināšanu, jaunradi un uzņēmējspēju, sadarbību, pilsonisko līdzdalību un digitālo prasmi, A. Lauka uzsvēra arī skolotāja lomu šo prasmju mācīšanā.

Priekšlasījuma galvenie satūra uzsvāri

► **Caurviju prasmju nozīme** pirmsskolas posmā pielīdzināma mājas būvniecībai – pirms to sāk būvēt, pats svarīgākais ir ielikt kārtīgus pamatus. Caurviju prasmes ir ļoti svarīgas ikviena pieaugušā dzīvē, risinot ikdienas situācijas, tāpēc ir būtiski tās veidot jau bērnībā, radīt ieradumu tās izmantot un tiekties iet dziļumā.

► **Pašvadīta mācīšanās iekļauj vairākas prasmes.** Tā ir māka atpazīt emocijas, nosaukt tās un mācīties pakāpeniski tās pārvaldīt. Tā ir spēja sekot dienas ritam, ierastajai kārtībai un pieņemt pārmaiņas. Tā iekļauj arī prasmi pakāpeniski kļūt pacietīgākam, spēt pagaidīt savu kārtu, strādāt patstāvīgi, atgriezties pie iesāktā darba, lai to pabeigtu, kā arī prasmi pārvarēt grūtības.

► Svarīgi saprast, ka **mācīšanās laikā var būt arī kļūdas, bet tās var gudri izmantot**, lai uzlabotu savu mācīšanos turpmāk.

► **Bērns, ja viņam ir interese, dabiski grib atkārtot darbības vēlreiz un vēlreiz**, šādi vingrinoties, lai izdotos aizvien labāk. Piemēram, sporta nodarbībā otrādi novietots līdzsvara solis, veidojot daudz šaurāku virsmu, uz kuras divgadnieks mēģina noturēties. Tas uzreiz neizdodas, bet katrs panākums mazos iedvesmo turpināt.

► **Skolotāja uzdevums – ievērot un atbalstīt bērna patstāvīgu darbošanos.** Piemēram, ikdienas vidē, pašam izvēloties krūzi, atnesot ūdeni, ielejot zupu, uzliekot uz šķīvja ēdienu. Šķietami nelielas prasmes tomēr veido būtiskus pamatus pieaugušā dzīvei. Ja skolotājs to gudri atbalstīs, tad sešgadnieks jau lielā mērā pats vadīs savu mācīšanos un tālāk jau varēs pārņemt savā dzīvē jebkurā situācijā, kam tieši ar mācīšanos nebūs nekādas saistības.

► **Caurviju prasmes bērns apgūst pakāpeniski.** Tā, piemēram, **kritiskās domāšanas prasmē svarīgākais pamats ir sākotnēji vispār radīt iespēju domāt**, atpazīt, ko nozīmē – domāt. Skolotāja uzdevums ir dot atbalstu bērnam, nevis sakot "Ej padomā!", bet iedodot rīkus, ierādot tehnikas, kas veicina domāšanu. Piemēram, "Novēro un pastāsti, ko tu pamanīji, par ko tai brīdi padomāji, kad to ieraudzīji!" vai "Agrāk, kad biju mazs, es domāju šādi, tagad es domāju šādi." u. tml.

► **Kritisko domāšanu vai veicināt ar dažādiem uzdevumiem:** izzināt, pētīt pasauli, pievēršot uzmanību

detaļām, skaņām, smaržām, garšām, virsmām; salīdzināt priekšmetus pēc dažādām pazīmēm, izvērtēt vienkāršas problēmas, spriežot par tām, pārrunājot, pārdomāti uzdodot jautājumus, izmantot uzzināto informāciju, to vispārinot un attiecinot uz citām situācijām.

► **Problēmu risināšanas prasmes veicināšanai nav jārada speciālas problēmsituācijas.** Tās jāprot saskatīt ikdienā. Jau no zīdaiņa vecuma bērns ik uz soļa sastopas ar problēmu, piemēram, ja vēlas ēst, signalizē to ar balsi, ja vēlas aizsniegt rotaļlietu, pēc tās jāpastiepas. Pieaugušajiem ir svarīgi šajā procesā veicināt bērna patstāvību tikt galā, nevis steigties katrā brīdī palīgā. Pārspīlēta palīdzība var tikai kaitēt.

► **Jaunradi bērni piedzīvo katru dienu, īpaši rotaļājoties.** Piemēram, pirmsskolas grupa ekskursijā mežā atrod Lutauša cimdu un nolemj, ka jābūvē Lutauša māja. Būvniecības gaitā bērni paši secina, ka uzkalnā ir grūtāk atrast zarus un tos sastiprināt. Saliek galvas kopā un nospiež, ka vieglāk būs namu veidot ieplakā, izklājot zarus virs bedres. Skolotājam, vērojot šādas situācijas, ir svarīgi pēc tam pārrunāt ar bērniem. Visi kopā pārrunājot nonāk pie atziņas, ka pirms būvniecības darba vajadzēja padomāt, izvēlēties piemērotāko vietu, secināt, kādam mērķim māju būvē, kā veiksies, u. tml.

► **Jaunrades un uzņēmējspējas var veicināt dažādi** – pētīt apkārtni, klausoties pieaugušo stāstus par sevi un pasauli; iztēlojoties un fantazējot; pašam izvēloties, ko darīt; lietojot dažādus darbarīkus; praktiski īstenojot paša izdomātas idejas; apzinoties (pamanot un protot nosaukt) savas intereses un spējas; stiprinot personisko pārliecību par savām spējām risināt izaicinājumus.

► **Arī prasme sadarboties veidojas pakāpeniski.** Pirmo reizi ierodoties iestādē, mazais bērns uzreiz nesāks sadarboties ar pārējiem. Viņš sāks sarunāties ar pieaugušo un tikai tad sāks veidot attiecības ar pārējiem bērniem. Sadarbībai ir pakāpeniski attīstības soļi. Sākotnēji bērnam ir svarīgi iepazīt pašam sevi, prast uzklaut, veidot sarunu, un tikai pēc tam var veidot sadarbību. Piemēram, divi puīši izvēlējušies reizē salikt vienu mozaīkmiklu (*puzli*). Darbojoties patstāvīgi, viņi pēc ilgāka laika secināja, ka trūkst vajadzīgo gabaliņu, bet tie ir pie drauga. Skolotājs šādā situācijā veicina bērnu izpratni, ka, darbojoties kopā, izdodas ātrāk un labāk. Tā ir iespēja gūt pozitīvu pieredzi. Kopā ir jautrāk un interesantāk – tieši šeit un tagad.

► **Sadarbības prasme** skar prasmi atpazīt, nosaukt un skaidrot savas emocijas un jūtas; ievērot citu cilvēku uzvedību, mierināt, ja nepieciešams, vai izrādīt vēlmi iepriecināt; dalīties un prasīt atļauju izmantot otra lietas; risināt nesaskaņas pieaugušā vadībā vai ar pieaugušā palīdzību, meklēt kompromisus, palīdzēt un prast pieņemt palīdzību, piedalīties dažādās spēlēs.

► **Pilsoniskā līdzdalība, kas pirmsskolas skolotājiem var skanēt kā kaut kas no ļoti augstiem plauktiem ņemts, īstenībā ir ļoti būtiska jau pirmsskolas vecumā.** Tā sākas, piemēram, no kopīgas vienošanās par noteikumiem grupiņā. Kā šajā vietā un laikā kopā dzīvosim? Bērni mācās arī cits no cita, piemēram, rūpējoties, lai ievērotu nosacījumu, ka personiskajām mantām groziņā jābūt sakārtotām. Katrs bērns izvēlas savu taktiku, kā to paveikt – liekot mazāk mantu tajā, regulāri sakārtojot vai aiznesot uz mājām. Tā bērni, cits citu vērojot, apgūst pieredzi, ka var rīkoties dažādi, atšķirīgi no tā, kā viņš pats jau ir pieradis, un pārliecinās, ka galvenais ir kopīgais rezultāts – sakārtota vide.

Pilsoniskās līdzdalības prasmes nozīmē zināt noteikumus, piedalīties to izstrādē; analizēt savu uzvedību; izrādīt empātiju, būt līdzjūtīgam; ņemt vērā citu intereses un vajadzības; taupīt resursus ar pieaugušā atgādinājumu, pieaugušā vadībā; zināt, kā rīkoties videi draudzīgi.

► **Digitālās prasmes** var šķist kaut kas jauns un neiepazīts. To var salīdzināt ar krāsu zīmuļu vai flomāsteru parādīšanos agrākos laikos. **Būtiskākais ir ievērot to, kas reāli apkārtne notiek, un prasme to gudri izmantot izaugsmei.** Piemēram, pirmsskolas grupas bērniem bez tehnoloģiju palīdzības nebūtu iespējas dabā katru dienu vērot jūras ērgļa līgzdu un putnēnu šķīlšanos. Tehnoloģijas padara to iespējamu, šādi bagātinot priekšstatu par dabu.

Apgūstot šīs prasmes, bērni mācās saprast digitālo tehnoloģiju lomu; mācās atšķirt virtuālo pasauli no reālās; zina noteikumus, kas jāievēro, lietojot ierīces.

► **Kāda tad ir skolotāja loma?** Rosināt bērnus izmantot caurviju prasmes reālās ikdienas situācijās, demonstrēt to lietošanu arī savā darbībā, komentēt, lai bērni iemācītos tās atpazīt un saskatīt ikdienā, novērot un novērtēt bērnu prasmes, mērķtiecīgi sekmēt tās, radīt iespējas vingrināties. ☺

Aritas Laukas priekšlasījumu iespējams noskatīties *Skola2030 YouTube* kanālā http://bit.ly/caurvijas_pirmsskola



Nesteidzas pieaugušie, nesteidzina bērnus

Par pašvadītas mācīšanās prasmju pamatu veidošanu kopš mazotnes Ventspils PII "Varavīksne".

Bērnu pašvadītas mācīšanās aizmetņi Ventspils PII "Varavīksne" meklējami jau dažus gadus pirms tās iesaistīšanās aprobācijā, kad iestādes vadība nolēma attīstīt pašapkalpošanās prasmes. *Skola2030* pārstāvis Alnis Auziņš "Varavīksnē" ciemojās augusta nogalē, vērojot jauktās – trīsgadnieku un nedaudz jaunāku bērnu – grupiņas dzīvi un sarunājoties ar iestādes vadītāju Kristīni Boitmani un viņas vietnieci izglītības jomā Lindu Bērziņu.

Alnis Auziņš, *Skola2030*
Foto no PII "Varavīksne" arhīva

Ļaut attīstīties bērna dabiskajai vēlmei darīt pašam

Esmu ieradies tieši uz brokastu laiku, kad bērni nesteidzoties liek sev šķīvjos miežu putru – samērā nedaudz – un pēc tam paņem siltu siermaizīti klāt piekošanai. Pie putras vai varbūt, pareizāk sakot, biezākas piena zupas, dzeramais nav paredzēts, tomēr ikviens, kas vēlas, var dabūt tīru ūdeni, – saldinātos dzērienus te nepazīst. Pēc maltītes bērni paši aiznes šķīvjus, bet tie, kuri vēlas, uzliek sev papildporciju. Vienam grupas zēnam tas jau ir ierasts – pēc pamatporcijas notiesāšanas viņš allaž sev uzliek uz šķīvja vēl mazliet.

Kamēr bērni lēnā garā stiprinās dienas uzdevumiem, mēs ar iestādes vadītājām tikpat nesteidzīgi aprunājamies, kā pašvadīta mācīšanās ienākusi "Varavīksnes" ikdienā. Kāpēc tā izraudzīta, kādas bērnu prasmes skolotājas vēlējušās attīstīt, kāda bija situācija sākumā, kāda vecuma bērni iesaistīti?

Jau pirms gadiem pieciem, pievērsties **bērnu pašapkalpošanās prasmju attīstībai, skolotājas pamanījušas, ka tās palīdz bērniem savstarpēji labi, brīvi justies, droši sarunāties.** Tā kā pašapkalpošanās ir daļa no pašvadības, tad loģiski šķitis tieši tai pievērsties, iesaistoties aprobācijā, un sekmīgā pašapkalpošanās prasmju apguve, kas notika it kā pati no sevis, arī iedrošinājusi. Bērnam ir svarīgi no mazotnes apgūt visai turpmākajai dzīvei vajadzīgās prasmes: apgērbties, sevi apkalpot pie galda, izraudzīties

sev nodarbi, paņemt tai domātos materiālus un pēc darba beigām tos atkal nolikt vietā, pareizi apmeklēt tualeti. Tātad iemācīties kārtību, taču, kā piebilst K. Boitmane, tas nenozīmē, ka disciplīna tiek panākta ar pieaugušo prasību pakļauties.

Iestādes vadītāja ir pārliecināta, ka šo prasmju apgūšanu vislabāk būtu sākt ar pašiem mazākajiem, ļaut viņiem nesteidzīgi *pašvadīties*, kļūdīties, kaut ko izliet, izbērt, paklupt, **jo tikai tā drošā vidē un pieaugušo uzraudzībā bērni var sekmīgi attīstīties**: “Šodien redzējām, kā bērns, auklītei piepalīdzot, saslaucīja to, ko bija izbēris. Ja bērnam neļausim darīt un darot kļūdīties, tad kā viņš iemācīsies darīt labi? Cik jāielej, lai nepārlietu pāri? Bērns dara un pats arī secina. Pats cenšas pēc sevis sakopt, protams, kā nu viņam kā bērnam izdodas, un tāpēc jau ir pieaugušais, auklīte, lai beigās viss būtu saposts.” Bet kāds bija sākums? K. Boitmane turpina: “Kad tikko pievērsāmies pašvadībai ēdienreizēs, tad lielie bērni, piecgadnieki, sešgadnieki, gribēja uzlikt uz šķīvja par daudz ēdiena. Pacietīgi viņiem stāstījām, ka varēs izvēlēties – tāds ir noteikums, un tas būs jāievēro. Pamazām viņi to arī saprata. Savukārt pavisam mazo vidū savu retu reizi ir gadījies tāds, kas zupu gatavs ēst ar rokām. Nekas, arī tam ir jāiziet cauri, lai gan parasti karotīti prot noturēt rokā arī paši vismazākie. Protams, ja visa iestāde sāk šādi strādāt, tad uzreiz jāpievēršas visa vecuma bērniem, bet pareizi (un arī visvieglāk!) būtu sākt ar pašiem mazākajiem. **Ja neuzsāks ar mazajiem, tad vēlāk viņi būs jāmaca no jauna, proti, viņi pieradīs, ka vienmēr kāds izdarījis viņu vietā**, un tad jau iemācīt pašapkalpoties būs krietni grūtāk. Tā diemžēl notiek arī mājās. Vecāki paši no rītiem steidzas, nav laika, lai bērniem dotu iespēju pašiem ģērbties, ka tik ātrāk automašīnā.”

Vadītājas vietniece L. Bērziņa piekrīt, ka vismazāko bērnu vecumposms vislabāk atbilst pašvadības attīstībai: “Kad pie mums ierodas jauns bērns, viņš skrien, kaut ko ierauga, kaut ko paķer. Mums ir dots visai īss laika posms, kas jāizmanto, lai bērnam parādītu, kur kas atrodas, ko ar materiāliem var darīt, kā tos nolikt atpakaļ.”

K. Boitmane papildinot saka: “Mazie arī ļoti labprāt grib visu darīt paši! Jāļauj šai dabiskajai vēlmei attīstīties. Tālāk **ir svarīgi, lai pirmsskolā aizsāktais turpinātos skolā**, lai tur bērnus negaidītu servēts galds pusdienās un skolotāja, kas stāv priekšā un visu laiku pamāca.” Kad bērniem jādodas ārā un jāģērbjas, tad jaunākā vecuma grupiņa tiek sadalīta trīs mazās grupiņās (vecākās grupiņas – divās), lai pēc iespējas mazāk būtu gadījumu, ka viens ašāks bērns, gaidīdams uz citiem lēnākiem, telpās sakarstu.

Pašvadība soli pa solim

K. Boitmane uzsver, ka viss ir vienoti – kārtības mācība, pašapkalpošanās, kas iekļauj gan ēdināšanu, gan ģērbšanos, gan tualetes apmeklēšanu. Tāpat pašvadības prasme ir paņemt mācību materiālu, ar to pastrādāt un nolikt atpakaļ. Te arī sasniedzamais rezultāts – **bērns zina, kur kas atrodas, visur drīkst iet un darboties ar to, kas interesē**.

Kad pirms diviem gadiem pirmsskolas iestāde sāka darboties aprobācijā, viens no pirmajiem soļiem bija vides maiņa. Tur, kur tagad redzu galdus, sagrupētus pa saliņām, un jomu centriņus ar brīvi pieejamiem mācību materiāliem, pirms tam bija galdi klasiskās taisnās rindās, un arī materiālus nevarēja ņemt, kā grib. Veidojot jauno telpas iekārtojumu, sākumā tajā izvietoja ļoti maz materiāla, lai bērni redzētu, kur kas atrodas, un radinātos paņemt nolikt atpakaļ. Pēc tam skolotājas pakāpeniski materiālus papildināja. K. Boitmane: “Tīri tehniski vides maiņa neprasa daudz laika, ne arī milzu finansīalos resursus. Bet mēs apzināti nesteidzāmies uzreiz pa jaunam strādāt. Pirmās divas nedēļas atvēlējām tam, lai bērni un arī skolotājas ar jauno iekārtojumu aprastu. Ļāvām bērniem tur vienkārši būt, pamazām izpētīt, kur kas atrodas, saprast, ka ir citādi, ka tagad varēs darīt ko jaunu, nebijušu.”





L. Bērziņa papildina, ka centriņu sākotnējais izkārtojums, kā to bija iecerējušas skolotājas, ne vienmēr sasniedza mērķi. Dažās grupās bērni radīja haosu, bija centriņi, kas stāvēja neapmeklēti, un bija tādi, kuriem bija milzu piekrišana. Īpaši mazie vadās pēc tā, kas viņiem ļoti patīk. Viņi grib liet ūdeni, grib bērt smiltis, toties mozaīkmīklas (*puzles*) valodas attīstībai tik ļoti nesaista. **Skolotājiem bija jāsaprot, kur slēpjas problēma, kas jāpamaina, lai šo nelīdzsvarotību novērstu.**

K. Boitmane turpina: "Pirmajā gadā daži bērni vēl nespēja īsti atrast sev vietu, bet šogad jau visi zina, kurā centriņā kas atrodas un ko ar to var darīt, zina, ko grib, un arī to, ka pēc darbošanās viss paņemtais jānoliek atpakaļ vietā, un, ja esi krāsojis, tad otiņas jāizmazgā. Viss arī ir kārtībā, nekas nekur nemētājas. Bērni centriņos attīsta dažādas prasmes; sensorās, tāpat valodas, matemātikas, mākslas, dabas, mājturības – mums patīk cept cepumus! Daudz izmantojam Montesori materiālus.

Ir meitenes, kas grib vairāk darboties mākslā, liela piekrišana ir ūdens centriņam, kur bērni labprāt lej no viena trauka otrā, un tad jau vēlāk viņiem būs viegli ieliet tēju krūzē un zupu šķīvī. Skolotājas ir sagatavojušās no septembra mācīt jaunu tematu. Tad, nemainot centriņu iekārtojumu, parādīsies attiecīgi jauni materiāli. Piemēram, ja būs kukaiņu temats, tad tas atspoguļosies visur.

Septembrī ieradīsies visi bērni, un tad arī iekārtosim runājošo sienu."

Liela nozīme pašvadītas mācīšanās attīstīšanā ir atgādnēm – bildītēm un uzrakstiem. Tie "Varavīksnē" ir pie sienām, skapišiem, tualetē... Tā mazajiem tiek atgādināts par ģērbšanās secību, kārtības noteikumiem, daudzu darbību secība. Piemēram, *pelēnu* grupiņā (6–7 gadus veci bērni) tualetes kabīnē ir gan attēli, gan uzraksti: nolaid ūdeni, aiztaisi vāku, ej nomazgāt rokas. Pašiem bērniem tas patīk, un vienlaikus tiek attīstītas arī lasīšanas prasmes.

K. Boitmane atzīst, ka ļoti svarīgi ir skolotājam pašam izprast, kas bērniem nākotnē jāsasniedz. Gan K. Boitmane, gan L. Bērziņa ir vienisprātis, ka panākumus nodrošina pieaugušo māka nesteigties, nedarīt bērna vietā, pacietīgi vērot, īpaši jau strādājot ar mazajiem, un pēc nepieciešamības virzīt, palīdzēt. Nepateikt bērna vietā, ļaut viņam apdomāt. Nav jāsauc, ka bērns, pusotrgadnieks, divgadnieks, pēc trim dienām visu būs apguvis, materiālus noliks atpakaļ u. tml. **Tas ir dabisks un gana nesteidzīgs process.** Ja skolotāji to saprot, tad arī viss izdodas. Jā, mazais sākumā arī kaut ko izlej un izber, bet tikai tā, brīvi darot, viņš ātri iemācās darīt aizvien labāk.

Redzu skolotājas darbībā un dzirdu teikto gan brokastu laikā, gan vēlāk, bērniem darbojoties centriņos. Kādam zēnam šķīvī ir pabīdījies pārāk tālu, un skolotāja pavaicā,

vai nebūtu ērtāk to novietot tuvāk. Kādai meitenītei maizīte nokrīt zemē, un, kad viņa to paceļ, audzinātāja ierosina paņemt citu. Vēlāk, bērniem strādājot mākslas centrā, skolotāja apjautājas, vai paņemtā otiņa šķiet piemērota lieluma, un pēc brīža piepalīdz, redzot, ka meitenei pašai īsti neizdodas uzstāt priekšautiņu pirms krāsošanas. Protams, reizēm pieaugušajam ir vairāk jāpalīdz. Vadītāja stāsta par gadījumiem, kad skolotāja pirmajā reizē paņem bērna rokas savās plaukstās un tā abi nes paplāti.

K. Boitmane dalās pieredzē, ka jau vismazākā vecuma bērnus var sekmīgi ievirzīt savas darbības plānošanā, uzraudzīšanā un novērtēšanā, skolotāja pavisam vienkārši var runāt par sasniedzamo rezultātu, piemēram, sakot, ka "paklājiņš, ko tagad tu krāso, būs košs un skaists", "cik jauki būs iekrāsots kukainītis, malacis!". Vadītāja piebilst, ka, atstot pašvadību, nav bijis tā, ka kaut kas tā īsti neizdotos.

Daži vārdi par resursiem

Ne vides maiņa, ne materiālu iegāde iestādei neprasīja milzu resursus. Gan "Varavīksnes" vadītāja, gan viņas vietniece apgalvo vienu – visvairāk resursu, laiku, prasīja un joprojām prasa sagatavošanās. Jo lielāks bērns, jo vairāk vajadzību, katram jomu centriņam jāgatavo papild-

Panākumus nodrošina pieaugušo māka nesteigties, nedarīt bērna vietā, pacietīgi vērot, īpaši jau strādājot ar mazajiem, un pēc nepieciešamības virzīt, palīdzēt. Nepateikt bērna vietā, ļaut viņam apdomāt. Nav jāsapaida, ka bērns, pusotrgadnieks, divgadnieks, pēc trim dienām visu būs apguvis, materiālus noliks atpakaļ u. tml. Tas ir dabisks un gana nesteidzīgs process.

du materiāli. L. Bērziņa: "Skolotājas izvēlas interesantus tematus, un tad pašām jāgatavo materiāli. Kaut vai par dinosauriem. Tik daudz gatavu materiālu nav! Skolotājas radoši izmanto dažādu papīru, kartonu, krāsas, līmi utt., un tam jāvelta stundas ārpus darba laika. Skolotājas pašas sarūpē gan darbošanās, gan izziņas materiālus. Mums iedalītas četras stundas nedēļā, lai gatavotos nodarbībām, bet tajās nekādi nevar ieķļauties.

Pie resursiem noteikti jāpiemin āra vide, kuras izveidē iesaistās arī vecāki. "Varavīksne" jau vismaz gadus piecus ir aizrāvusies ar brīvdabas pedagogiju. Paprāvā teritorijā ap iestādes ēku ir izvietotas ārā nojumes, ir "neskartā"



vide, sākot ar dabīgās pļavas stūrīti, kādu citur Ventspilī vispār neredzēt. Pastaigu laikā skolotājas piedāvā bērniem darboties, veikt dažus uzdevumus. Lielākie, 6-7 gadus vecie, jau zina, ka no trim dienām paveicamajiem uzdevumiem kādu varēs izdarīt laukā, bet arī jaunākā vecuma bērni skolotāju klātbūtnē var pievērsties saviem gadiem un interesēm atbilstošām nodarbēm. Tā, piemēram, bērns – bērnu iecienītās "raktuvēs" – četrgadnieki sijā un skaita akmeņus, daļa bērnu ar baudu pēc lietus bradā pa peļķēm, un lielākie audzēkņi mēra, cik spainīšu no peļķes var izsmelt. Liela piekrišana bērnu vidū ir kukaiņu mājai, tāpat varavīksnieši labprāt kopj augus siltumnīcā un apmeklē kukaiņu māju, kas tapusi pērnajā pavasarī ar daudzu vecāku līdzdalību.

Vadītāja ar prieku teic, ka "puse mūsu dzīves notiek ārā", bērni iet laukā ziemā, iet lietus laikā, un nu jau arī vecāki pie tā ir pieradināti. Taisnība, sākumā tik gludi nemaz nav bijis, bet tagad māmiņas un tēti to ir pieņēmuši, turklāt iestādes vadība par to ar vecākiem runā jau pirmajā sapulcē.

Kā pašvadības caurvija ietekmē kopējo mācību procesu?

K. Boitmane stāsta: "Ir palielinājusies bērnu interese par visu. Salīdzinājumā ar veco pieeju, kad divdesmit



bērnu sēdēja priekšā un varbūt tikai piecus interesēja tas, ko stāsta audzinātāja, un tad arī bija disciplīnas jautājumi, tagad visi ir ieinteresēti. Katrs var izvēlēties un arī izvēlas, kurā centriņā darboties, bērni pašvadīti mācās. Un vēlāk bērns, guvis sasniedzamos rezultātus, gūst arī prieku, apmierinājumu. Tā viņš attīstīsies tālāk, ja kopīgi ieliksīm šādus pamatus. Sākumskolā būs citi uzdevumi, bet skolēns izmantos pašvadīšanas spējas.”

L. Bērziņa atzīmē, ka pēc šīs vasaras brīvlaika audzinātājas bija priecīgi pārsteigtas, redzot, cik bērni ir organizēti, cik labprāt dodas strādāt centriņos. Iepriekšējos gados pēc garā pārtraukuma bērni ilgu laiku nespēja ieiet ritmā. K. Boitmane turpina: “Ar veco pieeju strādājot, vienmēr bija bērni, kas nemācēja sev atrast nodarbošanos. Klaiņoja, nīkuļoja, nobumbulēja dienu. Tagad tā vairs nav nevienā grupā! Jā, kāds varbūt vairāk jāpavirza, jāpiedāvā kas cits, bet ieinteresēti darbojas visi.” L. Bērziņa papildina, ka līdz ar to arī grupā valda pavisam cita gaisotne, nav liela skaļuma, jo visi ir aizņemti ar saviem radošajiem darbiem.

Pierādījumi pašvadības apguvei

Tam, ka bērni tiešām jau labi apguvuši pašvadības prasmes, ir gana daudz apliecinājumu. K. Boitmane norāda uz sasniedzamajiem rezultātiem. Divreiz gadā visu

vecuma grupu bērnus izvērtē un katram vecākam dod pamatīgu aprakstu. Tajā ir skaidroti rezultāti visās jomās, dots bērna raksturojums, plus bērna pašapkalpošanās iemaņas, un katrs apraksts ir personisks, konkrēts, ne tādā stilā, ka “lasa īsus vārdus”, bet, piemēram, “prot jau pats uzvilkt šortus”, kas mammai patiešām ir svarīgi. L. Bērziņa piebilst, ka tiek norādītas arī iespējamās problēmas. Piemēram, lasa vārdus, bet jauc īsos un garos patskaņus.

Pēc jaunās pieejas iestāde strādā divus gadus, un **otrajā gadā arī sāka izpausties būtībā visu vecumposmu bērnu sekmīgā darbība**. Tas, ka skolotājām tiešām nav nekur jāiejaucas un viss mācību process notiek it kā pats no sevis, arī ir vislabākais apliecinājums bērnu pašvadības prasmju attīstībai. K. Boitmane stāsta, ka “tagad vairs nav tā, ka viens bērns gaida pārējos vai visi gaida vienu, jo viss notiek pakāpeniski. Pa visiem centriņiem nolikti materiāli”.

Un kā ar vecākiem?

Sākoties projektam, ar gaidāmajām pārmaiņām vispirms iepazīstināta iestādes padome, kurā ir sešpadsmit vecāki – pārstāvji no visām 9 grupām. K. Boitmane: “Parādījām filmiņu, kā notiek mācības, ko darām, uz ko tiecamies. Stāstījām arī vecāku sapulcēs, katram



vecākam iedevām sasniedzamos rezultātus atbilstoši viņa bērna vecumam. **Vecāki visu uztvēra ar izpratni, un galvenais jautājums bija viens: vai arī skola tam būs gatava? Vai bērni, kas būs mācījušies mūsu iestādē pēc jaunās pieejas, labi iekļausies skolas pirmajā klasē? Saprotama vecāku interese! Ko mēs varam atbildēt? Citu vietā apgalvot un apsolīt nevaram, taču teicām, ka paredzēts mainīties ir arī skolai.** Domāju, ka bažas izdevās kļiedēt. Nesen tikos ar sākumskolas koordinatore, mēs ļoti sadarbosimies. Skaidrs, ka jāiesaista pilnīgi visi skolotāji, kas nākamgad no mums saņems pirmās klases audzēkņus.”

L. Bērziņa piebilst, ka pagājušajā gadā vecākiem piedāvāts iepazīties ar bērnu dzīvi grupiņās – no silītes līdz vecākajai grupai, turklāt ne tikai ar sava bērna grupiņu, bet ar pilnīgi visām. Skolotājas arī *WhatsApp* grupās ievieto filmiņas, attēlus, tā palīdzot vecākiem labāk iepazīt bērnu ikdienu. Iespējams, ka iestādes un vecāku labo komunikāciju apliecina ne tikai saņemtie, bet arī nesaņemtie jautājumi. Tā, piemēram, vecāki vairs neprasot, kāpēc neredz izstādītus visu bērnu vienādos darbiņus.

Iestādes vadītāja ar lielu prieku stāsta par šādu atgriezenisko saiti. Kādai mammai “Varavīksnē” bija mācījies dēls pirms vairākiem gadiem, bet meita – tagad. Māmiņa

ar sajūsmu atzinusi, ka redzot un novērtējot milzīgo atšķirību. Meita ar prieku iet uz *dārziņu*, iemācījusies kārtību, sevi apkalpot, viss viņu interesē.

Domubiedru komanda

“Varavīksnes” saimē ir 23 skolotājas (no tām tikai grupās strādā 18), 21 tehniskais darbinieks, 9 grupās mācās pavisam ap 190 bērnu vecumā no 1,5 līdz 7 gadiem.

Iestādes vadītāju K. Boitmani jaunā mācīšanas pieeja aizrāvusi uzreiz, arī tāpēc, ka jau pirms dalības projektā varavīksnieši nopietni pievērsušies gan āra pedagoģijai, gan pašapkalpošanās prasmju attīstīšanai. Bet kā ar pārējo kolektīvu?

Stāsta K. Boitmane: “Projektam visu kolektīvu nevarēja pieteikt. Komandā bijām deviņi. Bet, sākot darbu pirms diviem gadiem, tūlīt arī spriedām: kā turpmāk dzīvosim, ja jauno pieeju ieviesīsim tikai pilotgrupās, turklāt jau no 2019. gada septembra tā vajadzēs strādāt visai iestādei? Un kā plānot darbu dalītā iestādē? Tāpēc nolēmām pa jaunam strādāt visa iestāde, visi darbinieki. Tā šķita gan loģiski, gan vieglāk. Kad atbraucām no kursiem, tad stāstījām par dzirdēto un redzēto pārējiem kolēģiem, un daļa mūsu *nepilotnieku* pat labāk uztvēra jaunās idejas. Kolektīvs ātri aizrāvās, skolotājas – meitenes, kā paši savā starpā sakām – ar prieku sāka dalīties savā darbā, atziņās. Jā, pilnīgi visiem no mūsu saimes jaunās nostādnes nebija pieņemams, un trīs cilvēki aizgāja. Nedomāju, ka tas ir daudz. Toties šogad mūsu iestādē darbu uzsākušas četras jaunas skolotājas.”

Vēlot veiksmi turpmākajā, nu jau “oficiālajā”, darba cēlienā, no ventiņiem atvados. ☺

Uzziņai par PII “Varavīksne”

Vadītāja: Kristīne Boitmane.

Darbinieki: 23 skolotājas (no tām tikai grupās strādā 18), 21 tehniskais darbinieks.

Bērni: 9 grupās mācās pavisam ap 190 bērnu vecumā no 1,5 līdz 7 gadiem.

Grupā ir 2 audzinātājas un 1 auklīte (grupās līdz 3 gadu vecumam ir vēl viena papildu auklīte).

Mazo grupiņā, ko vēroju darbībā (no 3 līdz 4 gadu vecumam) ir 22 bērni.

Pašapkalpošanās prasmes iestādē sāka ieviest 2014. gadā.

Divus gadus darbojās aprobācijā.

Īpašas devīzes “Varavīksnei” nav, bet, ejot gājienā, bērni skandē saukli “Dabā, dabā un ap dabu!”

Ko bērni domā par mācīšanos?

Interesanti – ko domā bērni par mācīšanos? Vai, lai iemācītos, vajag skolotāju? Dodos uz Ropažiem pie 2. klases skolēniem. Viņi vairs nav pirmklasnieki, mācīšanās pieredzi jau guvuši, tāpēc viedoklis par to, ko nozīmē mācīties, viņiem noteikti ir. Skolēni ar prieku tajā dalījās.

Apkopoja Mihails Basmanovs, Skola2030 vecākais eksperts

Vai bija grūti mācīties 1. klasē?

Vienā balsī skolēni apgalvo, ka nebija pārāk grūti. “Pat easy bija,” saka viens no viņiem. Nospriežu, ka šiem skolēniem angļu valoda labi padodas. Tad jautāju, ko vēl bija viegli mācīties.

- Ētika, tāpēc ka tur viss ir skaidrs un var vienkārši runāt.
- Mūzika, jo man patīk dziedāt. Es arī dejoju. Man bija interesanti.

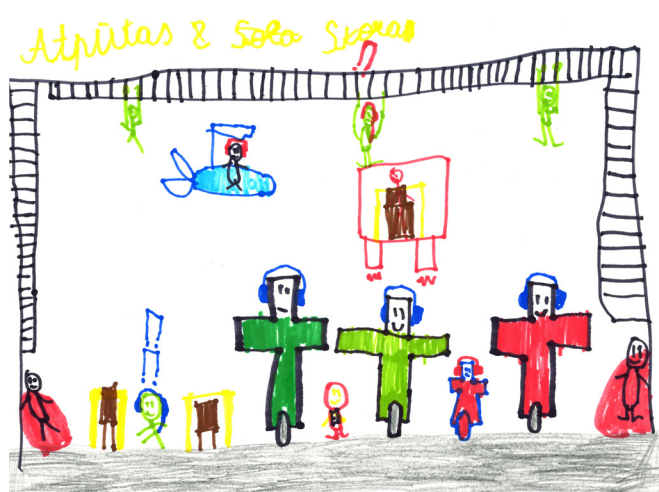
- Gan vizuālā māksla. Tur mēs mācījāmies zīmēt. Reizēm bija grūti, bet ļoti interesanti. Man tā tik labi nepadodas, bet ļoti patīk. Jāmācās vēl.

Dažiem skolēniem viegli bija mācīties matemātiku.

- Kas gan tur var nebūt skaidrs: divi plus divi ir četri. Nekā grūta nav. Tikai reizēm jāpadomā, jo skolotājai patīk uzdot sarežģītākus jautājumus. Piemēram, par putniem un automašīnām. Tāpēc arī ir interesanti. Es varu izdomāt uzdevumu par citplanētiešiem.

Taču vienlaikus citi skolēni atzīst, ka viņiem šie paši





mācību priekšmeti – ētika, mūzika, matemātika – tik viegli nemaz nešķiet un nepadodas. Bet grūtības bērniem nav šķērslis. Svarīga ir apziņa, ka apgūtais dzīvē noderēs.

– Grūtos var labāk iemācīties – jo tu tiem velti vairāk laika. Un tad visu labi zināsi un visu mācēsi.

– Kad tu būsi liels un tev būs darbs, tad, man liekas, tieši šie grūtie mācību priekšmeti tev dzīvē būs vajadzīgi. Piemēram, tu varēsi saviem bērniem tos pamācīt. Vai draugiem.

– Bez grūtiem nevar dzīvot. Matemātika tev palīdzēs sa-skaitīt naudu, bet latviešu valoda – izlasīt instrukcijas, arī angļu valoda būs vajadzīga, ja tālu aizbrauksi.

– Vispār katram cilvēkam jāzina burti, lai darbā var izlasīt dokumentus un saprast, kas tur ir rakstīts.

Vai var mācīties bez skolotāja/skolotājas?

– Skolotāja ir ļoti vajadzīga. Ja nebūs skolotājas, tad uzreiz būs trācis. Mēs vēl neesam lieli, un daudzi vēl trako. Nākamajā klasē gan mēs tā nedarīsim – mēs būsim lieli un gudri.

– Skolotāju vajag arī smukumam. Mūsu skolotāja ļoti mīļa un smuka!

– Skolotāja vienmēr zina, ko mums iemācīt. Mēs vēl daudz ko nezinām un nezinām, ko vajag mācīties. Kaut es zinu, tikai to vēl nemācās otrajā klasē, piemēram, ķīmiju.

– Bez skolotājas nevar mācīties, jo klasē jābūt vienam gudrākajam.

– Skolotāji taču jau ir izmācījušies visus mācību priekšmetus visās klasēs: pirmajā, otrajā, trešajā un vēl, un vēl, un vēl. Tāpēc arī ir gudri!

– Es gribu būt veterinārārsts, un man daudz jāmacās dabaszinības. Domāju, ka mācīšos arī bez skolotājas, kad būšu liels. Skolotāja var visu nezināt.

– Es gan būšu vides arhitekts. Tur visu pašam jāiemācās. Vispār pašam jāmacās ļoti daudz un visu laiku.

Labākā vieta, kur mācīties

– Galvenais, lai neviens netraucē. Un lai ir galds. Svarīgi, lai ir pildspalvas un zīmūļi visādās krāsās, kādas patīk. Un lai būtu gaišs, arī vakarā.

– Man reizēm patīk mācīties vienam, bet reizēm ar draugiem. Man ļoti patīk, ja mēs darām kaut ko kopā, piemēram, eksperimentu.

– Reiz es biju bibliotēkā un tur mācījos. Man ļoti patika, jo tur bija kluss un visas grāmatas arī bija. Un bērnu bija maz. Tad vari daudz ko iemācīties.

– Man vienmēr gribas ieslēgt stiprāku gaismu, lai vieglāk visu ko redzēt.

– Man patīk mācīties visur, kur man ir interesanti. Un tad arī vieglāk mācīties.

Kā iemācīties to, kas grūti?

– Vienkārši vajag mācīties!

– Var vienkārši pacelt roku, un skolotāja palīdzēs tik galā ar jebkuru tavu jautājumu.

– Vajag cītīgi mācīties, nevis vienkārši cītīgi, bet ļoti, ļoti cītīgi. Tad visu var iemācīties.

– Ir arī mājas darbi, kas palīdz mums mācīties. Man pa-

Domāju, ka dažreiz var nepildīt grūtāko. Labāk pajautāt draugam vai skolotājam, lai izskaidro. Un tad tu daudz ātrāk izpildīsi pēc tam. Un tev būs laiks ko interesantāku darīt, nevis dusmoties. Mājās vajag atpūsties!

rasti ir 2–3 mājas darbi dienā, un es tos pildu viens pats. Tikai reti vecāki palīdz.

– Pirmajā klasē es pildīju ar vecākiem, bet tagad jau esmu liels, un vecāki jau daudz ko nezina.

– Labākais draugs vienmēr var palīdzēt! Un, ja viņš pats nezina, tad mēs kopā varam tikt galā. Un ir arī jautrāk.

– Lai tiktu galā ar grūto uzdevumu, es sāku to lasīt un tikai pēc tam rakstīt.

– Es sāku ar vieglāko uzdevumu. Ir arī tādi uzdevumi, kurus es paspēju skolā izpildīt.

– Man gan cits plāns mājas darbiem. Es sāku ar to, kas man ir vismīļākais. Piemēram, pagājušajā gadā tā bija latviešu valoda, bet šogad – matemātika. Tie neprasa tik daudz laika.

– Vispirms es izmācos visu skolā, kad blakus ir skolotāja. Kad aizejam mājās, mēs jau zinām, kas ir jādara.

– Domāju, ka dažreiz var nepildīt grūtāko. Labāk



pajautāt draugam vai skolotājam, lai izskaidro. Un tad tu daudz ātrāk izpildīsi pēc tam. Un tev būs laiks ko interesantāku darīt, nevis dusmoties. Mājās vajag atpūsties!

– Ja es palīdzu draugiem, tad es nekad nepasaku gatavu atbildi uzreiz. Es taču pats iemācījos, un vajag palīdzēt viņiem arī iemācīties. Es varu tikai izskaidrot, lai draugs pats pilda.

Nemācās jau tāpat vien. Vienmēr ir kāds mērķis, kuru virzīties, ko apgūt, jeb sasniedzamais rezultāts. Tas ir viens no svarīgākajiem jēdzieniem lietpratības izglītības kontekstā. Kā skolēni domā – kas tas ir?

Kas ir sasniedzamais rezultāts?

– Sasniedzamais rezultāts ir kā atzīme. Tu kaut ko mācies, un beigās tev tas ir. Uz tu visu laiku zini, kas tev jādara, lai to dabūtu.

– Nav ne jausmas, bet domāju, ka tas ir kaut kas, ko mums kopā vajadzētu sasniegt. Un to var darīt, tikai kopā mācoties, piemēram, skolā. Svarīgi, lai visi kopā sasniedz to.

– Domāju, ka tas nav tikai mācībās. Piemēram, sportā tu skrien un tu zini, ka tas tev patīk, un tev ir interesanti skriet. Un tas būs arī darbā. Un dzīvē.

– Man liekas, tas ir vajadzīgs, lai tu vari redzēt, kā kaut ko izdarīt vēl labāk. Es paskatos, ka citi to dara, un es varu mēģināt uzlabot un sasniegt vairāk. Katram taču ir savs sasniedzamais rezultāts.

– Es paskatos, kā dara citi, un tad es varu izdarīt labāk, piemēram, es nezīmēju uzreiz ar krāsu, bet uztaisīšu skici. Tikai pēc tam ar krāsām. Tad ātrāk var pie rezultāta tikt. Un es to iemācīšos labāk.

– Sasniedzamais rezultāts ir tas, ko tu vari sasniegt, tikai atkārtojot vēl un vēl. Es redzēju, ka māsa brauc ar divriteni “bez rokām”, tad es arī gribēju tā iemācīties. Un sāku mā es tā mēģināju un gandrīz nokritu. Bet tad es visu laiku mēģināju un mēģināju, un beigās man sanāca. Un tas bija mans sasniedzamais rezultāts, un māsa bija kā skolotāja, bet es tikai paskatījos, viņa neko nemācīja man.

– Tad arī skolā tā var darīt? Es varu paskatīties, kā citi to dara, un tad varu pats to iemācīties. Tas arī būs mans noslēpums mācībās.

Sarunu noslēdzot, piedāvāju skolēniem uzzīmēt ideālu vietu, kurā var ērti un patīkami mācīties. Savās fantāzijās skolēni aizceļoja tālajā nākotnē, piedāvājot individuālas mācību kapsulas un hologrammas ar jaunām zināšanām. Un kā bērni domā jūsu skolā?

Par iespēju satīkties un sarunāties ar bērniem pateicamies Ropažu novada vidusskolas kolēģiem: direktorei Intai Ozolai un skolotājai Elenai, kā arī 2. klases skolēniem: Voldemāram, Montai, Rafaelam, Oliveram, Kristoferam, Mārai, Ernestam, Elīnai, Adreanam, Kristīnei, Emīlam, Melānijai, Gabrielai, Klāvam, Kristeram un Laurim. ☺

Ar vebināriem sāk mācību priekšmetu programmu izziņošanu pamatizglītībā

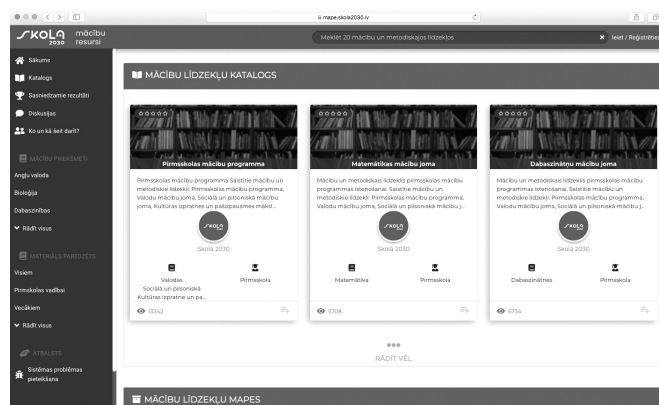
Ar vebināru sēriju sākta mācību priekšmetu programmu paraugu izziņošana pamatizglītībā. **Digitālajā resursu krātuvē** <https://mape.skola2030.lv/> publicēti programmu paraugi **fizikā, ķīmijā, ģeogrāfijā, bioloģijā un dabaszinībās**. Vebināru ieraksti par tām atrodami *Skola2030 YouTube* kanālā: www.youtube.lv/skola2030. Aicinām skatīties kopā ar kolēģiem un pārrunāt uzziņāto.

Atgādinām – turpat *Skola2030 YouTube* kanālā skatāms arī vebinārs par pirmsskolas mācību programmu.

Vebināru ieraksti par līdz šim publicētajām mācību programmām:

- Par **pirmsskolas** mācību programmu un tās izmantošanu mācību procesa plānošanā http://bit.ly/pirmsskola_programma
- Par **ģeogrāfijas** mācību programmas paraugu pamatizglītībā http://bit.ly/geografija_pr
- Par **fizikas** mācību programmas paraugu pamatizglītībā http://bit.ly/fizika_pr
- Par **bioloģijas** mācību programmas paraugu pamatizglītībā http://bit.ly/biologija_pr
- Par **ķīmijas** mācību programmas paraugu pamatizglītībā http://bit.ly/kimija_pr
- Par **dabaszinību** (1.-6.klase) mācību programmas paraugu pamatizglītībā http://bit.ly/dabaszinibas_pr

Vebināri par citiem pamatizglītības mācību priekšmetu programmu paraugiem sekos tuvākajā laikā. Sekojiet informācijai mūsu mājaslapā www.skola2030.lv un *Facebook*. Lai turpmāk būtu informēti par jaunākajiem video, aicinām pierakstīties *Skola2030 YouTube* kanāla sekotājiem.



Digitālo mācību resursu krātuve <https://mape.skola2030.lv/>



Foto: Skola2030

Mācības skolotājiem, kuri strādā ar 5-6 gadīgiem bērniem

Novembrī tiks atvērta pieteikšanās profesionālās kompetences pilnveides A programmas pēdējām mācībām "Mācību darba plānošana 5-6 gadīgu bērnu lietpratības attīstībai" (36 h). Tās notiks no 2020. gada janvāra līdz aprīlim reģionos. Mācību dalībnieki var būt pirmsskolas pedagogi:

- kuri vēlas labāk izprast pilnveidotās pirmsskolas izglītības vadlīnijas un mācību pieeju;
- kuri strādā ar 5-6 gadus veciem bērniem, nav iesaistījušies pilnveidotā satura un pieejas aprobācijā un nav piedalījušies profesionālās kompetences pilnveides programmā pirmsskolu izglītības iestāžu vadītājiem, kuru īstenoja Latvijas Universitāte sadarbībā ar *Skola2030*.

No vienas pirmsskolas izglītības iestādes aicināti pieteikties 2-3 pārstāvji. Mācības notiks 4 dienas klātienē un patstāvīgi e-vidē. Pieteikšanās *VISC* mācību e-vidē no 2019 gada 11. novembra <https://talakizglitiba.visc.gov.lv> līdz brīdim, kad grupa būs nokomplektēta.

Atgādinām, ka ikvienam pirmsskolas skolotājam ir pieejams pašmācības e-kurss http://bit.ly/e-kurss_pirmsskola par pirmsskolas izglītības vadlīnijām un mācību pieeju. Kursā ir septiņi temati. Katrā tematā ir dalībniekam sasniedzamie rezultāti, uzdevumi, mācību materiāli un jautājumi refleksijai. Kursu var apgūt vienatnē vai kopā ar kolēģiem. Izglītības iestādes vadība šo pašmācības kursu var izmantot, lai organizētu kopīgas mācības skolotājiem.

Pašvaldību izglītības jomas vadītāji un speciālisti tiek seminārā Rīgā



Pašvaldību izglītības jomas vadītāji un speciālisti modelē vidējās izglītības plānus un piedāvājumus savā reģionā

Oktobra vidū Rīgā notika seminārs pašvaldību izglītības jomas vadītājiem un izglītības speciālistiem. Viens no svarīgākajiem jautājumiem šajā seminārā bija par vidusskolas modeli un tā ieviešanu dažāda lieluma skolās, ņemot vērā, ka septembrī tika apstiprināts jaunais valsts vispārējās vidējās izglītības standarts. Pašvaldībām kopā ar izglītības iestādēm būs jāpieņem būtiski lēmumi, lai izveidotu izsvērtu izvēļu grozu piedāvājumu vidusskolās, tādēļ semināra dalībniekiem tika piedāvāta iespēja izmēģināt modelēt vidusskolu piedāvājumu. Tikpat aktuāls jautājums bija par to, kā pašvaldības var atbalstīt sava novada skolotājus – gan informatīvi, gan ar tehnisko nodrošinājumu mācību vadīšanai, gan rūpējoties par viņu labsajūtu un labām darbaspējām darbā ar skolēniem.

Mācības tehnoloģiju jomas skolotājiem

Tehnoloģiju mācību jomas skolotājiem tiek organizētas profesionālās kompetences pilnveides A programmas mācības (36h) “**Pedagogu profesionālās kompetences pilnveide tehnoloģiju mācību jomas pedagogiem**”. Uz mācībām tiek gaidīti skolotāji, kuri šobrīd pamatzglītības posmā (7.-9.kl.) māca mājturību un tehnoloģijas vai datoriku/informātiku un nav bijuši iesaistīti pilnveidotā mācību satura un pieejas aprobācijā. Mācības notiek 4 dienas klātienē (vienu reizi mēnesī) un patstāvīgi. Pirmās mācības notiks **Rīgā** un **Liepājā**. **Vēl ir iespēja pieteikties Liepājas grupā mācībām no 19.11. līdz 18.02.** Nākamajām grupām, kurām mācības notiks **Jēkabpilī** un **Rēzeknē**, pieteikšanos paredzēts izziņot 2020.gada janvārī. Mācību mērķis ir sagatavot

tehnoloģiju mācību jomas skolotājus pilnveidotā mācību satura un pieejas īstenošanai. Pieteikšanās mācībām VISC mācību e-vidē http://bit.ly/kursi_tehnologijas.

Vērtības – būtiska mūsdienu sabiedrības un arī izglītības daļa

Ne vien zināšanas un prasmes, bet arī vērtības veido cilvēku un to, par kādu sabiedrību topam. Par to, kā vērtības līdztekus zināšanām un prasmēm iekļaujas mācību saturā un kā tās iedzīvināt ikdienā katrā skolā un klasē sarunājāmie *Skola2030* sestajā konferencē skolotājiem, izglītības politikas veidotājiem un citiem interesentiem oktobra sākumā Jelgavā.

- Konferences galveno runātāju prezentācijas iespējams noskatīties ierakstā *Skola2030 YouTube* atskaņošanas sarakstā: http://bit.ly/Konference_vertibas
- Uzziņai par vērtībām un tikumiem pilnveidotajā saturā un pieejā: http://bit.ly/vertibas_tikumi

Konferences ievadrunā VISC vadītājs **Guntars Catlaks** norādīja – lietpratība (jeb kompetence) bez vērtību komponentes nav iedomājama nevienā profesijā, jo svarīgi ir ne vien tas, ko cilvēks zina un prot, bet arī apziņa par savu zināšanu un prasmju ētisku izmantošanu. Savukārt *Skola2030* mācību satura ieviešanas vadītāja **Zane Oliņa** uzsvēra, ka vērtības nav viena skolotāja – klases audzinātāja – uzdevums, tās caurauž visu mācību saturu un ir iestrādātas izglītības paplašinātajos mērķos un sasniezamajos rezultātos visās mācību jomās, kā arī izpaužas mācību pieejā un attiecībās ar skolēniem, skolas iekšējā kultūrā un plašākā kopienā. Ar iedvesmojošu priekšlasījumu “Kā vērtības iedzīvināt skolā?” kā īpašais viesis bija ieradies britu skolotājs un izglītības eksperts, starptautiski atzītās



Skola2030 konference “Pasaule skolā – skola Pasaulē” par vērtībām izglītībā – Jelgavā 3. oktobrī. Foto: Skola2030, Evija Trifanova/Leta

praktiskās sistēmas “Vērtībās balstīta izglītība” izveidotājs **Nīls Hokss** (*Neil Hawkes*), kura vizīti atbalstīja *British Council* pārstāvniecība Latvijā. Nīla Hoksas sistēma ļāvusi skolām daudzās pasaules valstīs radīt ilgtspējīgu mācīšanās vidi, kurā uzlabojas gan skolēnu un skolotāju apmierinātība un labsajūta darbā, gan skolēnu mācību darba rezultāts. Vairāk nekā 20 darba sesijās – darbnīcās, diskusijās, labās prakses prezentācijās – konferences dalībnieki atbilstoši savām interesēm iepazinās ar praktiskiem paņēmieniem un piemēriem, kā vērtības iedzīvināt skolā katrā mācību priekšmetā un stundā.

Vidējās izglītības mācību satura ieviešanas semināri

Skola2030 novembrī un decembrī organizēs vidējās izglītības mācību satura ieviešanas seminārus, kuru mērķis ir atbalstīt skolu vadības komandas pilnveidotā mācību satura plānošanas principu ieviešanā savā izglītības iestādē, ņemot vērā konkrēto skolu skolēnu vajadzības, intereses, vecāku viedokli un skolas iespējas. Seminārs ir konsultatīvs atbalsta pasākums vidusskolas modeļa īstenošanas plānošanai katrā vispārējās vidējās izglītības iestādē. Informācija par datumu, norises vietu un reģistrēšanās iespējām tiks nosūtīti katrai skolas vadības komandai individuāli. Jautājumu gadījumā par semināra programmu aicinām sazināties ar Lieni Dreimani, sūtot e-pastu liene.dreimane@skola2030.lv.

Semināri pašvaldību mācību jomu koordinātoriem

Arī šoruden *Skola2030* organizē seminārus mācību jomu koordinātoriem (MJK), kuri savā administratīvajā teritorijā vada, virza, koordinē un atbalsta sadarbību starp attiecīgajā mācību jomā iesaistītajiem mācību priekšmetu pedagogiem. Aicinām mācību jomu koordinātorus aktīvi sadarboties ar savu pašvaldību skolotājiem, informēt par aktualitātēm un nodot tālāk iegūtās zināšanas, lai veidotu viņu dziļāku izpratni par pilnveidoto mācību saturu un pieeju katram savā mācību jomā. Tāpat aicinām arī skolotājus aktīvi interesēties par aktualitātēm pie saviem mācību jomu koordinātoriem. Informācija par semināriem un materiāli ir pieejami arī *Moodle* vidē.

Oktobrī jau notikuši semināri **Valodu mācību jomas** koordinātoriem (**par svešvalodām**); **Sociālās un pilsoniskās mācību jomas** koordinātoriem; **pirmsskolas un**

sākumskolas mācību jomu koordinātoriem; **Dabaszinātņu mācību jomas** koordinātoriem un **Matemātikas mācību jomas** koordinātoriem.

Novembrī un **decembrī** plānotie semināri:

- 22. novembrī **Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā** mācību jomas koordinātoriem;
- 28. novembrī **Tehnoloģiju** mācību jomas koordinātoriem;
- 4. decembrī **Veselības un fiziskās aktivitātes** mācību jomas koordinātoriem.
- **Valodu mācību jomas (par latviešu valodu un literatūru)** semināra datums vēl tiks izziņots.

Par vecāku lomu izglītībā – rudens kampaņa kļūst pamanāma



Skola2030 vecāku informēšanas kampaņas ietvaros tapušais mākslinieka Kristapa Zelmeņa sienas zīmējums Daugavpilī

Lai uzrunātu vecākus par viņu lomu un atbalstu saviem bērniem izglītībā, informētu par pārmaiņām mācību saturā un pieejā, *Skola2030* šoruden ieplānoja plašāku kampaņu. Tās ietvaros Daugavpilī dizaina vidusskolas “Saules skola” teritorijā tapis pirmais sienas zīmējums ar saukli “Es saprotu, tātad varu”. Tā tapšanā kopā ar mākslinieku Kristapu Zelmeni piedalījās arī Daugavpils 3. vidusskolas un “Saules skolas” skolēni. Sienu zīmējumi par izglītībai veltītām tēmām paredzēti vēl arī 3 citās Latvijas pilsētās. ☺

Lai saņemtu jaunākos ziņu izdevumus e-pastā, piesakieties *Skola2030* jaunumiem šeit: <https://www.skola2030.lv/lv>.

Līdzšinējos ziņu izdevumos PDF formātā iespējams arī izdrukāt http://bit.ly/skola2030_zinu_izdevums.

Skola2030 – atbalsts mācību pieejas maiņai

Valsts izglītības satura centra (VISC) īstenotā projekta “Kompetenču pieeja mācību saturā” mērķis ir izstrādāt, aprobēt, pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai vecumā no 1,5 gada līdz 12. klasei, kā rezultātā skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

DOMĀT. DARĪT. ZINĀT.

www.skola2030.lv

©Valsts izglītības satura centrs | Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā



NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020



EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ